ISSN 0973-2616

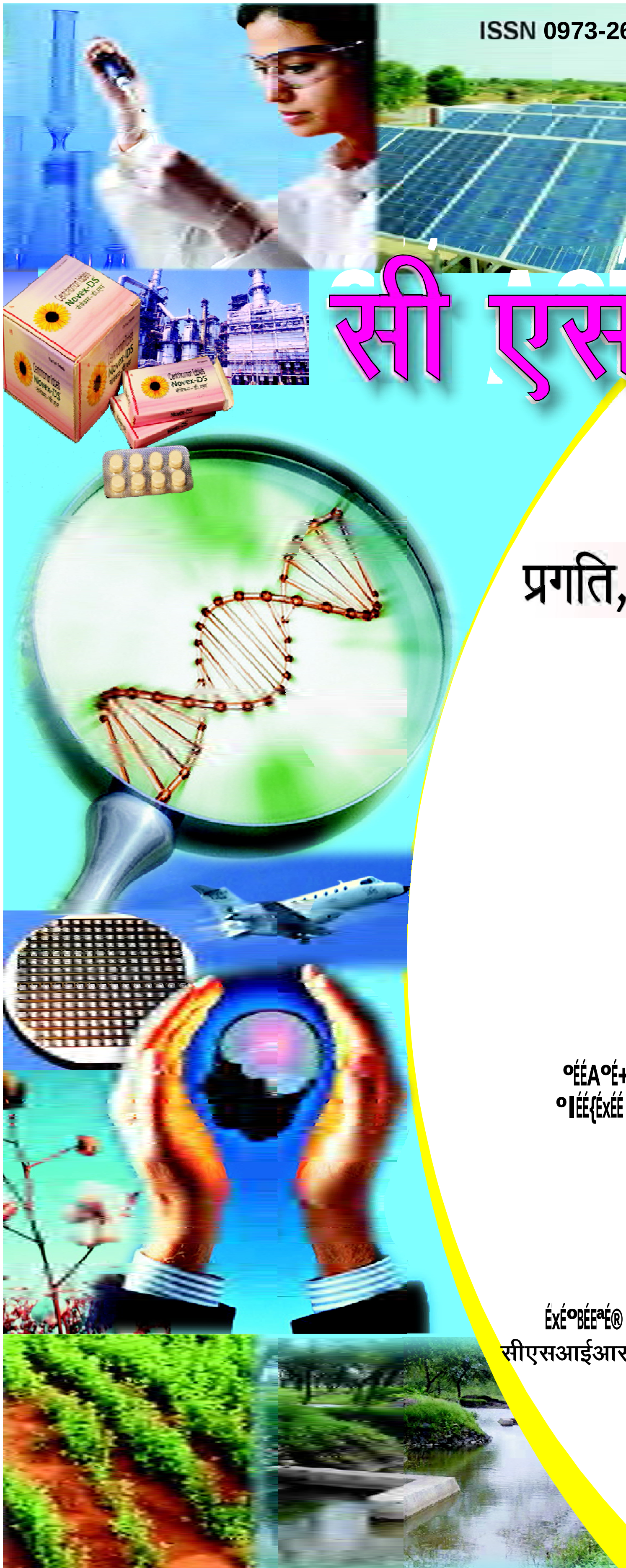

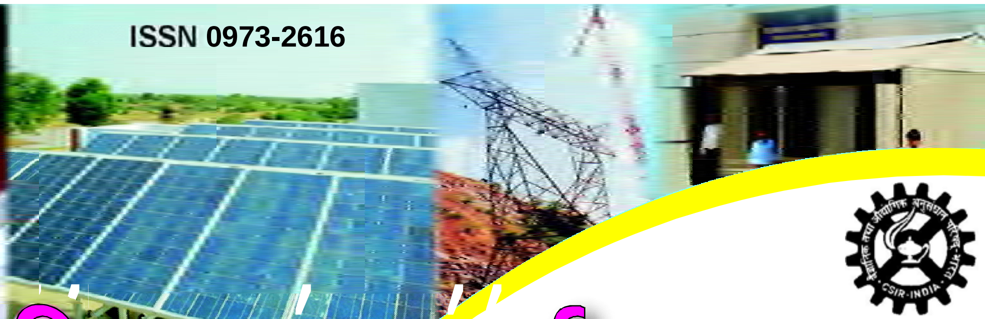

सी एस आई आर समाचार

प्रगति, विश्वास और आशा

´ÉKÉ 28 +ÆBÉE 4 +É|Éãæ 2011

<ºÉ +ÆBÉE àÉ

50
cÉÉÉºÉãªÉãÉÉºÉ BÉÉ ®ºÉÉªÉxÉÉ àÉ
बदलने की नई प्रक्रिया .....

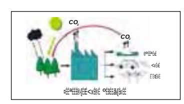

51
ºÉÉAºÉ+ÉÉ<+ÉÉ, SÉhbÉMÉf àÉ º´ÉhÉ VÉªÉxiÉÉ
ºlÉÉ{ÉxÉÉ Én´ÉºÉ ºÉàÉÉ®Éc BÉÉ +ÉÉªÉÉVÉxÉ.....

53
ºÉÉ®É, É{ÉãÉÉxÉÉ àÉ]áÉxÉ¤ÉãÉ {ÉãºÉ
àÉMÉxÉ]ÉxÉ BÉÉ É´ÉBÉÉºÉ.....

56
ÉxÉºBÉÉªÉÉ® àÉ É´ÉYÉÉxÉ àÉ ªÉ´ÉÉ xÉiÉi´É {É®
सीएसआईआर कार्यक्रम (सीपीवाईएलएस).....

64
bÉ. ¶ÉBÉÉÉãÉ AxÉ<AºÉA,
xÉ< ÉnããÉ BÉÉ {ÉÉãÉÉ SÉxÉ MÉA.....

हेमीसेल्यूलोस को रसायनों में बदलने की नई प्रक्रिया

राष्ट्रीय ®ÉºÉÉªÉxÉBÉE |ÉªÉÉMÉ¶ÉÉãÉÉ (AxÉºÉÉAãÉ), {ÉhÉ BÉE ´ÉYÉÉÉxÉBÉÉ xÉ ÉãÉMxÉÉºÉãªÉãÉÉÉºÉBÉE {ÉnÉlÉÉ ºÉ ~ÉºÉ +ÉàãÉ =i|É®BÉÉ BÉÉ ={ÉªÉÉMÉ BÉE® ~ÉºÉ càÉÉºÉãªÉãÉÉºÉ BÉÉ VÉÉ<ãÉÉºÉ, +É®ÉxÉÉºÉ {ÉÉ®{ÉªÉ®ãÉ àÉ ¤ÉnãÉxÉ BÉÉ ABÉE एकल-पात्र प्रक्रिया के विषय में बताया है। É{ÉUãÉ BÉEU ºÉàÉªÉ ºÉ nÉxÉªÉÉ £É® BÉE ´ÉYÉÉÉxÉBÉE, <vÉxÉ +ÉÉ® É´ÉtÉiÉ BÉE °ô{É àÉ >óVÉÉ BÉE +ÉÉiÉÉ®BÉiÉ, ¤ÉÉªÉÉàÉÉºÉ BÉE É´ÉÉ£ÉxxÉ |ÉBÉÉ® BÉE ®ºÉÉªÉxÉÉ BÉE »ÉÉiÉ BÉE °ô{É àÉ ={ÉªÉÉMÉ {É® É´ÉSÉÉ® BÉE® ®c c*

कार्बोहाइड्रेट प्रकाश संश्लेषण प्रक्रिया का उत्पाद होते हैं और CO_2 BÉE ÉºÉlÉ®ÉBÉE®hÉ BÉÉ ºÉàÉÉBÉÉÉãÉiÉ £ÉÉMÉ, {ÉÉn{É BªÉi{ÉxxÉ ¤ÉÉªÉÉàÉÉºÉ BÉE ={ÉªÉÉMÉ BÉÉ BÉÉ¤ÉxÉ निष्क्रिय प्रक्रिया बनाता है। बायोमास की कुल वार्षिक उपलब्धि लगभग 1.3 ट्रिलियन]xÉ c, <ºÉ |ÉBÉÉ®, <ºÉ ºÉ¤ÉºÉ ¤É½É ={ÉãÉ¤ÉvÉ {ÉxÉ´ÉÉBÉ®hÉÉªÉ »ÉÉiÉ ¤ÉxÉÉiÉÉ c* ¤ÉÉªÉÉàÉÉºÉ BÉÉ ABÉE £ÉÉMÉ +ÉJÉÉtÉ ÉãÉMxÉÉºÉãªÉãÉÉÉºÉBÉE पदार्थ होता है, जैसे कि काष्ठ और कृषि BªÉlÉ* càÉÉºÉãªÉãÉÉºÉ, {É]ÉºÉ +ÉÉ® cBÉºÉÉºÉ के बने जटिल विषमांगी पॉलीमर होते हैं।

JÉÉxÉVÉ +ÉàãÉÉ +ÉÉ® AVÉÉ<àÉÉ BÉÉ ={ÉªÉÉMÉ BÉE®BÉE, É´É¶´ÉÉ® àÉ càÉÉºÉãªÉãÉÉºÉ BÉÉ °ô{ÉÉiÉÉ®iÉ BÉE®xÉ BÉE |ÉªÉÉºÉ ÉBÉEA MÉA c* cÉãÉÉÉBÉE, <xÉ É´ÉÉvÉªÉÉ àÉ ¤É½É àÉÉjÉÉ àÉ BªÉlÉ =i{ÉxxÉ cÉiÉÉ c +ÉÉ® ªÉc ºÉFÉÉ®BÉE £ÉÉ cÉiÉÉ c* càÉÉºÉãªÉãÉÉºÉ BÉE °ô{ÉÉiÉÉ®hÉ BÉÉ ABÉE nÉ-चरणीय प्रक्रिया भी ज्ञात है जिसमें प्रथम SÉ®hÉ àÉ VÉãÉ BÉÉ ={ÉÉºÉlÉÉiÉ àÉ càÉÉºÉãªÉãÉÉºÉ É´ÉãÉªÉ +ÉÉÉãÉMÉÉàÉ® àÉ ¤ÉnãÉ VÉÉiÉÉ c* <ºÉBÉE ¤ÉÉn, nºÉ® SÉ®hÉ àÉ, ªÉ É´ÉãÉªÉ +ÉÉÉãÉMÉÉàÉ® +ÉÉªÉxÉ-ABÉºÉSÉVÉ ®ÉVÉxÉ {É® ¶ÉBÉE®É+ÉÉ àÉ ¤ÉnãÉ जाते हैं। इस प्रक्रिया में यह कमी है कि <ºÉBÉE ÉãÉA nÉ É´ÉÉ£ÉxxÉ É®ABÉE]®É BÉÉ VÉ°ô®iÉ cÉiÉÉ c +ÉÉ® +ÉªÉxÉ-ABÉºÉSÉVÉ ®ÉVÉxÉ VÉãÉiÉÉ{ÉÉªÉ ºÉ +ÉºÉlÉÉªÉÉ cÉiÉ c*

AxÉºÉÉAãÉ, {ÉhÉ BÉE bÉ. {É®¶É vÉÉ{É +ÉÉ® ºÉàÉc xÉ ~ÉºÉ +ÉàãÉÉ BÉÉ =i|É®BÉÉ BÉE °ô{É àÉ प्रयोग कर एकल-पात्र प्रतिक्रिया में càÉÉºÉãªÉãÉÉºÉ BÉE °ô{ÉÉiÉÉ®hÉ BÉÉ +ÉvªÉªÉxÉ ÉBÉEªÉÉ c* ~ÉºÉ +ÉàãÉ |ÉªÉÉMÉ BÉE®xÉ BÉÉ ºÉ¤ÉºÉ ¤É½É ãÉÉ£É cå =i|É®BÉE (~ÉºÉ) +ÉÉ® ºÉ®ãÉ ÉxÉºªÉnxÉ uÉ®É =i{ÉÉn (VÉãÉ É´ÉãÉªÉ) BÉÉ ºÉ®ãÉ É´ÉãÉMÉxÉ +ÉÉ® {ÉhÉ °ô{É ºÉ ºÉ´ÉSU ´ÉÉiÉÉ´É®hÉ àÉ किसी प्रकार संक्षारण के बिना निष्क्रिय अवस्था àÉ BÉÉÉàÉ BÉE®xÉÉ* =i|É®BÉÉ BÉÉ ={ÉªÉÉMÉ ãÉMÉ£ÉMÉ उसी सक्रियता से पांच बार किया जा सकता c, ÉVÉºÉºÉ {ÉiÉÉ SÉãÉiÉÉ c ÉBÉE =i|É®BÉE VÉãÉiÉÉ{ÉÉªÉ °ô{É ºÉ ºlÉÉªÉÉ c*

एनसीएल की टीम ने प्रतिक्रिया माध्यम BÉE °ô{É àÉ VÉãÉ +ÉÉ® =i|É®BÉE BÉE °ô{É àÉ ÉVÉ+ÉÉãÉÉ<] BÉÉ |ÉªÉÉMÉ BÉE® 170^0 ºÉ. {É® 40 |ÉÉiÉ¶ÉiÉ VÉÉ<ãÉÉºÉ +ÉÉ® +É®ÉxÉÉºÉ BÉÉ उपलब्धि प्राप्त की। समान प्रतिक्रिया +É´ÉºlÉÉ+ÉÉ àÉ, ÉxÉÉ =i|É®BÉE BÉE, BÉE´ÉãÉ 6 |ÉÉiÉ¶ÉiÉ VÉÉ<ãÉÉºÉ +ÉÉ® +É®ÉxÉÉºÉ |ÉÉ{iÉ c+ÉÉ* <ºÉBÉE +ÉãÉÉ´ÉÉ, ªÉc YÉÉiÉ ÉBÉEªÉÉ MÉªÉÉ ÉBÉE +ÉxÉBÉE +ÉxªÉ ~ÉºÉ +ÉàãÉ =i|É®BÉE VÉºÉ ÉBÉE ÉVÉ+ÉÉãÉÉ<] HBeta +ÉÉ® HMOR A´É BÉãÉ इस प्रतिक्रिया के लिए सक्रिय थे और =xcÉxÉ 30-40 |ÉÉiÉ¶ÉiÉ VÉÉ<ãÉÉºÉ +ÉÉ® +É®ÉxÉÉºÉ BÉÉ ={ÉãÉÉ¤vÉ ÉnJÉÉ<*

A¤ÉÉ +ÉBÉEbàÉÉ ªÉÉxÉ´ÉÉºÉ]É, É{ÉÉxÉãÉÉb BÉE |ÉÉ. nÉàÉÉjÉÉ ªÉ àÉÉÉVÉxÉ BÉÉ BÉÉcxÉÉ c, ºÉãªÉãÉÉºÉ +ÉÉ® càÉÉºÉãªÉãÉÉºÉ BÉE VÉãÉ+É{ÉPÉ]xÉ BÉÉ आजकल भविष्य की बायोरिफाइनरी का प्रवेश द्वार समझा जाता है। विशेष रूप से, =SSÉ ={ÉãÉÉ¤vÉ àÉ ¶ÉBÉE®É+ÉÉ BÉÉ +ÉÉVÉÉ® ¤ÉxÉxÉ BÉE ÉãÉA càÉÉºÉãªÉãÉÉºÉ BÉÉ VÉãÉ +É{ÉPÉ]xÉ ABÉE àÉÉci´É{ÉhÉ àÉqÉ c* {ÉÉãÉÉºÉBÉE®É<bÉ BÉÉ bÉ{ÉÉãÉÉàÉ®É<VÉ¶ÉxÉ ®ÉºÉÉªÉÉxÉBÉE, iÉÉ{ÉÉªÉ, एंजाइमों और अल्ट्रासोनिक प्रक्रियाओं द्वारा ÉBÉEªÉÉ VÉÉiÉÉ c VÉÉ ºÉ®SÉxÉÉ+ÉÉ +ÉÉ® ¤ÉcãÉBÉÉ के अनुरूपण एवं प्रतिक्रिया माध्यम पर निर्भर होता है। प्रतिक्रिया अवस्थाओं और {ÉÉãÉÉºÉBÉE®É<bÉ BÉÉ àÉÉxÉÉàÉ® àÉ ¤ÉnãÉxÉ BÉE ÉãÉA =i|É®BÉÉ BÉÉ {ÉcSÉÉxÉ BÉE®xÉÉ ´ÉcÉ ¶ÉBÉE®É+ÉÉ BÉÉ +ÉÉMÉ +É{ÉFÉªÉ ®ÉBÉExÉ ABÉE SÉxÉÉiÉÉ c* ªÉtÉÉ{É +ÉàãÉ VÉãÉ +É{ÉPÉ]xÉ ºÉàÉÉÉMÉÉ +ÉàãÉ =i|É®BÉÉ uÉ®É =SSÉ ={ÉãÉÉ¤vÉ BÉE °ô{É àÉ होता है, उन्हें अलग करना, पुनर्चक्रित करना

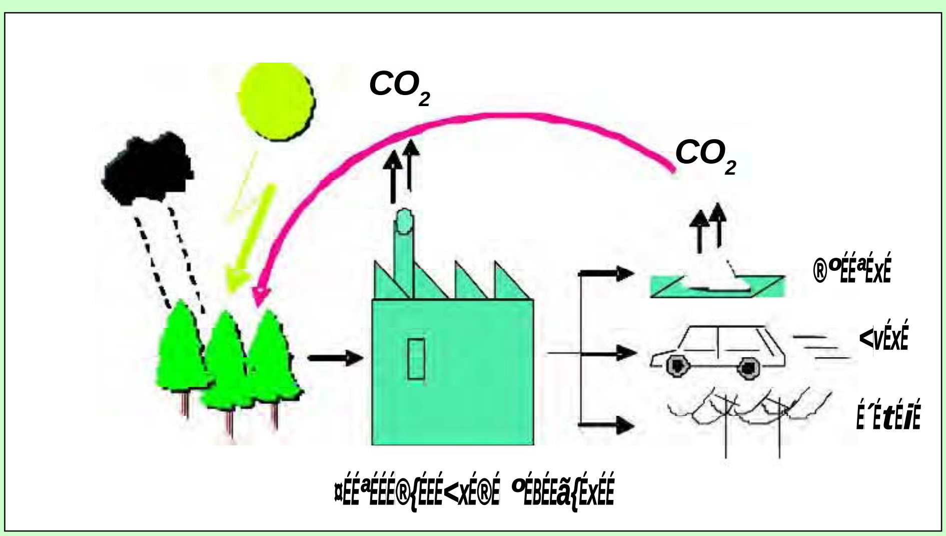

+ÉÉ® BªÉÉä BÉEÉ ={ÉSÉÉ® BÉE®xÉÉ BÉEÉ~xÉ cÉäiÉÉ c, +ÉÉ® ºÉFÉÉ®BÉE ºÉÉäÉvÉÉ +ÉÉ® ¶ÉBÉEÉ®ÉÉ+ÉÉ BÉE ÉÉ´ÉPÉ]xÉ BÉEÉ ££É ºÉàÉÉäºÉÉA cÉäiÉÉ c* <ºÉBÉE अतिरिक्त, एक विषमांगी =i|ÉÉ®BÉE BÉEÉ ={ÉÉÉÉMÉ ÉBÉEªÉÉ VÉÉ ºÉBÉEiÉÉ c ÉVÉºÉ ÉxÉºÉÉnÉiÉ BÉE®xÉÉ +ÉÉ® É{ÉÉ® ºÉ |ÉªÉÉMÉ BÉE®xÉÉ ºÉ®ãÉ cÉiÉÉ c* |ÉÉ. àÉÉVÉxÉ BÉE +ÉxÉºÉÉ®, AxÉºÉÉAãÉ BÉEÉ BÉEÉàÉ ÉVÉ+ÉÉãÉÉ<] VÉºÉ ~ÉºÉ +ÉàãÉÉ BÉEÉ ={ÉªÉÉMÉ BÉE®iÉ cA càÉÉºÉÉãÉªÉÉãÉÉºÉ BÉE ºÉ{ÉÉiÉ®hÉ {É® BÉEÉxpiÉ c ÉVÉºÉºÉ +ÉiªÉxiÉ =iºÉÉc´ÉvÉBÉE {ÉÉ®hÉÉàÉ |ÉÉ{iÉ cA c*

ºÉn£É:

1. {ÉÉ AãÉ vÉÉ{É +ÉÉ® +ÉÉ® ºÉÉc, **£ÉÉ®iÉÉªÉ {É]]**, 2597/bÉ<AãÉ/2009
2. {ÉÉ AãÉ vÉÉ{É +ÉÉ® +ÉÉ® ºÉÉc, {ÉÉºÉÉ]É A{ãÉÉBÉE¶ÉxÉ, {ÉÉºÉÉ]É/+ÉÉ<AxÉ2010/000047
3. {ÉÉ AãÉ vÉÉ{É +ÉÉ® +ÉÉ® ºÉÉc, A ºÉÉÉãÉb-AºÉb-¤ÉºÉb |ÉÉºÉºÉ {ÉÉÉ® n BÉExÉ´ÉVÉxÉ +ÉÉ{ÉÉ càÉÉºÉÉãÉªÉÉãÉÉºÉºÉ, **OÉÉxÉ BÉEÉÉàÉÉº]É**, 2010, bÉ+ÉÉ+ÉÉ<: 10.1039/cOO4128a

ºÉÉSÉxÉÉ ciÉ BÉEÉ{ÉªÉÉ ºÉà{ÉBÉE BÉE®:

डॉ. प्रकाश एल धीपे, राष्ट्रीय ®ÉºÉÉªÉÉÉxÉBÉE |ÉªÉÉMÉ¶ÉÉãÉÉ, {ÉhÉ

ºÉÉAºÉ+ÉÉ<+ÉÉ, SÉhbÉMÉf àÉ º´ÉhÉ VÉªÉxiÉÉ ºlÉÉ{ÉxÉÉ Én´ÉºÉ ºÉàÉÉ®Éc BÉEÉ +ÉÉªÉÉVÉxÉ

ºlÉÉ{ÉxÉÉ Én´ÉºÉ ºÉàÉÉ®Éc BÉE +É´ÉºÉ® {É® àÉSÉ BÉEÉ o¶ªÉ

+ÉxÉºÉÉvÉÉxÉ A´É É´ÉBÉEÉºÉ BÉEÉªÉÉ àÉ +ÉOÉhÉÉ cÉxÉ BÉE ÉãÉA £ÉÉ®iÉ àÉ {ÉªÉÉ{iÉ àÉÉxÉ´É ºÉºÉÉvÉxÉ ={ÉãÉ¤vÉ c, +ÉÉ´É¶ªÉBÉEiÉÉ BÉE´ÉãÉ +É{ÉxÉ |ÉªÉÉºÉÉ BÉEÉ ºÉcÉ Én¶ÉÉ |ÉnÉxÉ BÉE®xÉ BÉEÉ c ªÉc ¤ÉÉiÉ àÉcÉàÉÉcàÉ gÉÉ ÉÉ¶É´É®ÉVÉ ´ÉÉ. {ÉÉÉ]ãÉ, ®ÉVªÉ{ÉÉãÉ, {ÉVÉÉ¤É A´É |É¶ÉÉºÉBÉE, ºÉPÉ¶ÉÉÉºÉiÉ |Én¶É SÉhbÉMÉf xÉ ºÉÉAºÉ+ÉÉ<+ÉÉ, SÉhbÉMÉf BÉE 59´É ºlÉÉ{ÉxÉÉ Én´ÉºÉ {É® +É{ÉxÉ ºÉà¤ÉÉvÉxÉ àÉ BÉEcÉ* =xcÉxÉ ºÉÉAºÉ+ÉÉ<+ÉÉ {ÉÉ®´ÉÉ® BÉEÉ ={ÉBÉE®hÉ É´ÉxªÉÉºÉ BÉE FÉjÉ àÉ अपने समर्पित प्रयासों से स्थापना के 50 वर्ष ºÉ{ÉEãÉiÉÉ{É´ÉBÉE {É® BÉE®xÉ {É® cÉÉnBÉE ¤ÉvÉÉ< nÉ* =xcÉxÉ ºÉMÉ~xÉ BÉE BÉEÉªÉÉ BÉEÉ |É¶ÉºÉÉ BÉE®iÉ cA É´ÉBÉEÉºÉiÉ ÉBÉEA MÉA iÉBÉExÉÉBÉEÉÉ xÉ´ÉÉSÉÉ®ÉÉ BÉE BªÉÉ{ÉBÉE |ÉSÉÉ®-|ÉºÉÉ® {É® ¤ÉãÉ ÉnªÉÉ, ÉVÉºÉºÉ ÉBÉE VÉxÉºÉÉàÉÉxªÉ <xÉºÉ ãÉÉ£ÉÉÉÉx´ÉiÉ cÉ ºÉBÉEÉ* =xcÉxÉ +ÉxÉºÉÉvÉÉxÉ A´É É´ÉBÉEÉºÉ BÉEÉªÉÉ BÉEÉ VÉxÉºÉÉàÉÉ£É A´É ãÉÉ£ÉÉBÉEÉ®ÉÉ ¤ÉxÉÉxÉ BÉE ÉãÉA É´ÉÉ£ÉxxÉ +ÉxÉºÉÉvÉÉxÉ ºÉºlÉÉxÉÉ, ¶ÉÉFÉBÉE ºÉºlÉÉxÉÉ A´É =tÉÉMÉ BÉE {É®º{É® ºÉcªÉÉMÉ BÉEÉ +ÉÉ´É¶ªÉBÉEiÉÉ {É® £ÉÉ |ÉBÉE] BÉEÉ* =xcÉxÉ BÉEcÉ ÉBÉE +ÉxÉºÉÉvÉÉxÉ BÉEÉ Én¶ÉÉ àÉ |ÉªÉÉºÉ BÉEÉ <ºÉ |ÉBÉEÉ® ºÉ ºÉiÉÉãÉiÉ ÉBÉEA VÉÉxÉ BÉEÉ +ÉÉ´É¶ªÉBÉEiÉÉ c ÉBÉE xÉ iÉÉ {ÉÉcA BÉEÉ {ÉxÉ& आविष्कार हो और न ही विश्वभर में उपलब्ध +ÉiªÉÉvÉÉxÉBÉE |ÉÉtÉÉÉMÉBÉEÉªÉÉ ºÉ iÉÉãÉàÉãÉ ºÉàÉÉ{iÉ cÉ* àÉcÉàÉÉcàÉ gÉÉ {ÉÉÉ]ãÉ xÉ <ºÉ +É´ÉºÉ® {É® SÉhbÉMÉf ¶ÉÉc® BÉE nÉ àÉci´É{ÉhÉ +ÉxÉºÉÉvÉÉxÉ ºÉMÉ~xÉÉ ºÉÉAºÉ+ÉÉ<+ÉÉ®-ºÉÉAºÉ+ÉÉ<+ÉÉ A´É bÉ+ÉÉ®bÉ+ÉÉ-]ÉÉ+ÉÉ®AãÉ BÉE ¤ÉÉSÉ cA ºÉàÉZÉÉiÉ BÉEÉ ££É |É¶ÉÉºÉÉ BÉEÉ +ÉÉ® <ºÉ ºÉcªÉÉMÉ BÉEÉªÉ BÉEÉ ºÉ{ÉEãÉiÉÉ ciÉ अपनी शुभकामनाएं दीं। उन्होंने राष्ट्रीय व अन्तरराष्ट्रीय ºiÉ® BÉE É´ÉÉ£ÉxxÉ |ÉBÉEÉ® BÉE iÉBÉExÉÉBÉEÉÉ ´É ´ÉÉYÉÉÉxÉBÉE सम्मेलनों, संगोष्ठियों आदि के आयोजन द्वारा +É{ÉxÉÉ º´ÉhÉ VÉªÉxiÉÉ BÉEÉ =iºÉÉc{É´ÉBÉE àÉxÉÉA VÉÉxÉ BÉE |ÉªÉÉºÉÉ BÉEÉ ºÉ®ÉcxÉÉ BÉEÉ +ÉÉ® BÉEcÉ ÉBÉE ºÉàÉºiÉ +ÉÉªÉÉVÉxÉ <ºÉÉ |ÉBÉEÉ® ºÉ ÉBÉEA VÉÉxÉ SÉÉÉcA*

bÉ. {É´ÉxÉ BÉE{É®, ÉxÉn¶ÉBÉE, ºÉÉAºÉ+ÉÉ<+ÉÉ xÉ, <ºÉºÉ {É´É, àÉJªÉ +ÉÉiÉÉlÉ BÉEÉ º´ÉÉMÉiÉ BÉE®iÉ cA संगठन के 50 वर्ष के अनुसंधान एवं विकास कार्यक्रमों तथा उपलब्धियों की जानकारी दी और कहा कि यह वर्ष सीएसआईओ के लिए सफलताओं A´É ={ÉãÉÉ¤vÉªÉÉ ºÉ £É®É ®cÉ c, BÉEªÉÉÉBÉE <ºÉ nÉ®ÉxÉ càÉ +É{ÉxÉ BÉE< àÉci´É{ÉhÉ |ÉªÉÉºÉÉ àÉ ºÉ{ÉEãÉ ®c c* संगठन ने इस वर्ष एलसीए एवं एचजेटी हड जैसी BÉE< ºÉÉàÉÉ®BÉE A´É iÉBÉExÉÉBÉEÉÉ {ÉÉ®ªÉÉVÉxÉÉ+ÉÉ BÉE ºÉ{ÉEãÉ É´ÉBÉEÉºÉ BÉE ºÉÉl-ºÉÉl AxºÉlÉÉºÉªÉÉ ´ÉÉ]ãÉ]®, ºÉÉÉbªÉàÉ {ÉÉ]É¶ÉªÉàÉ AxÉÉãÉÉ<WÉ®, ºÉÉVÉBÉEÉãÉ माइक्रोस्कोप इत्यादि जैसी कई प्रौद्योगिकियों BÉEÉ ºÉ{ÉEãÉiÉÉ{É´ÉBÉE cºiÉÉiÉ®hÉ ÉBÉEªÉÉ c* =xcÉxÉ ºÉMÉ~xÉ uÉ®É ÉSÉÉBÉEiºÉÉ ={ÉBÉE®hÉ É´ÉxªÉÉºÉ BÉE FÉjÉ àÉ |ÉÉ{iÉ BÉEÉ MÉ< ={ÉãÉÉ¤vÉªÉÉ A´É BÉEºÉ® ={ÉSÉÉ® BÉE लिए विकसित लीनियर एक्सीलिरेटर के विषय àÉ VÉÉxÉBÉEÉ®É ££É nÉ, =xcÉxÉ ¤ÉiÉÉªÉÉ ÉBÉE <ºÉ |ÉBÉEÉ® BÉEÉ nÉ àÉ¶ÉÉxÉ n¶É BÉE nÉ |ÉàÉJÉ +ÉºÉ{ÉiÉÉãÉÉ àÉ ºÉiÉiÉ °ô{É ºÉ BÉEºÉ® ®ÉÉMÉªÉÉ BÉE ={ÉSÉÉ® BÉEÉ BÉEÉªÉ BÉE® ®cÉ c*

<ºÉ +É´ÉºÉ® {É® ºÉÉAºÉ+ÉÉ<+ÉÉ®-ºÉÉAºÉ+ÉÉ<+ÉÉ

àÉcÉàÉÉcàÉ ®ÉVªÉ{ÉÉãÉ gÉÉ ÉÊ¶É´É®ÉVÉ ´ÉÉ. {ÉÉ]ãÉ º´ÉÉMÉiÉ ¦ÉÉ−ÉhÉ nãÉ cA

मुख्य अतिथि द्वारा संस्थान की वार्षिक रिपोर्ट का विमोचन

A´É bÉ+ÉÉ®bÉ+ÉÉ-]ÉÉÉ+ÉÉ®AãÉ BÉE ¤ÉÉSÉ +ÉxÉÖºÉÆvÉÉxÉ BÉEÉªÉÉ àÉ ºÉcªÉÉäMÉ BÉE ÉÊãÉA AbÉE समझौता भी हुआ। डॉ. सतीश कुमार, प्रतिष्ठित वैज्ञानिक एवं निदेशक, टीबीआरएल, SÉhbÉÒMÉf xÉ +É{ÉxÉ ºÉà¤ÉÉävÉxÉ àÉ É´ÉÉ£ÉxxÉ ºÉºlÉÉxÉÉ BÉE ¤ÉÉSÉ ºÉcªÉÉäMÉ BÉEÉ É´ÉBÉEÉºÉ BÉEÉ BÉEVÉE बताया। उन्होंने अपने व्याख्यान में ऐसे बहु-विषयी क्षेत्रों के बारे में चर्चा की, टीबीआरएल A´É ºÉÉAºÉ+ÉÉ<+ÉÉ ÉÊàÉãÉBÉE® BÉEÉªÉ BÉE® ºÉBÉEiÉ c, =xcÉxÉ ¤ÉiÉÉªÉÉ ÉBÉE <ºÉ |ÉBÉEÉ® BÉE ºÉcªÉÉäMÉ ºÉ É´ÉBÉEÉºÉ BÉEÉªÉ àÉ ãÉMÉxÉ ´ÉÉãÉ ºÉàÉªÉ BÉEÉ BÉEàÉ ÉBÉEªÉÉ VÉÉ ºÉBÉEiÉÉ c* =xcÉxÉ BÉEcÉ ÉBÉE ºÉÉAºÉ+ÉÉ<+ÉÉ A´É]ÉÉÉ+ÉÉ®AãÉ É´ÉºÉ{ÉÉÉ]xÉ ºÉ VÉ½É BÉE< {ÉÉ®ªÉÉVÉxÉÉ+ÉÉ {É® AbÉE ºÉÉlÉ ÉÊàÉãÉBÉE® BÉEÉàÉ BÉE® SÉBÉE c* =xcÉxÉ BÉEcÉ ÉBÉE <ºÉ ºÉàÉZÉÉiÉ ºÉ ºÉÉAºÉ+ÉÉ<+ÉÉ A´É]ÉÉÉ+ÉÉ®AãÉ £ÉÉÉiÉBÉEÉ, ®ºÉÉªÉxÉ, {ÉnÉlÉ É´ÉYÉÉxÉ, {ÉÉÉ]ÉÉxÉÉBÉEºÉ, +ÉÉ{]BÉEºÉ, xÉxÉÉ´ÉYÉÉxÉ A´É नैनोप्रौद्योगिकी के क्षेत्रों में अनुसंधान हेतु विशेषज्ञता एवं संसाधनों का आदान-प्रदान सम्भव हो पाएगा। इस अवसर पर मुख्य अतिथि ने संस्थान की वार्षिक रिपोर्ट का विमोचन भी किया। श्री नाहर सिंह मेहला, वरिष्ठ वैज्ञानिक ने इस अवसर पर +ÉÉ{ÉSÉÉÉ®BÉE vÉxªÉ´ÉÉn ÉnªÉÉ*

àÉÉxÉ´É ®ÉcciÉ ´ÉÉªÉ´É ªÉÉxÉÉ BÉEÉ ºÉ®SÉxÉÉiàÉBÉE º´ÉÉºlªÉ +ÉxÉ´ÉÉFÉhÉ (AºÉASÉAàÉ)

´ÉÉªÉªÉÉxÉ ºÉ®SÉxÉÉ BÉEÉ ºÉ®FÉÉ ¤ÉfÉxÉ iÉlÉÉ +ÉxÉ´ÉÉFÉhÉ BÉEÉ ãÉÉMÉiÉ BÉEÉ BÉEàÉ BÉE®xÉ àÉ AºÉASÉAàÉ |ÉÉtÉÉMÉBÉEÉ +ÉÉvÉBÉE àÉci´É{ÉhÉ ¤ÉxÉ MÉ< c* ºÉÉAºÉ+ÉÉ<+ÉÉ®-AxÉAAãÉ É{ÉUãÉ 8 वर्षों से इसे पूर्णतः ऑनलाइन एसएचएम |ÉhÉÉãÉÉ BÉE ºÉ{É àÉ BÉEÉªÉÉÉx´ÉiÉ BÉE®xÉ cÉ BÉEÉªÉ BÉE® ®cÉ c iÉÉÉBÉE +ÉÉ´ÉvÉBÉE +ÉxÉ®FÉhÉ BÉEÉ VÉMÉc VÉ¤É VÉ°ô®iÉ cÉ iÉ¤É +ÉxÉ®FÉhÉ ÉBÉEªÉÉ VÉÉ ºÉBÉE*

ºÉÉAºÉ+ÉÉ<+ÉÉ®-AxÉAAãÉ, ´ÉàÉÉÉxÉBÉEÉÉÉªÉ É´ÉBÉEÉºÉ ºÉºlÉÉ{ÉxÉ (AbÉ<) bÉ+ÉÉ®bÉ+ÉÉ |ÉªÉÉMÉ¶ÉÉãÉÉ iÉlÉÉ +ÉÉ<AàÉ+ÉÉbÉ (<WÉ®É<ãÉÉ ®FÉÉ àÉjÉÉãÉªÉ) uÉ®É AbÉ< BÉEÉ àÉÉxÉ´É®ÉcciÉ ´ÉÉªÉ´É ªÉÉxÉ (ªÉA´ÉÉ) ÉxÉ¶ÉÉiÉ (N 15-32) BÉEÉ cãÉ cÉ àÉ BÉEÉÉãÉÉ® AªÉ®{ÉÉÉãÉb àÉ ºÉ{ÉÉãÉ {É®ÉFÉhÉ ÉBÉEªÉÉ MÉªÉÉ* <ºÉBÉE =½ÉxÉ £É®iÉ ºÉàÉªÉ <ºÉBÉE ºÉ®SÉxÉÉiàÉBÉE º´ÉÉºlªÉ +ÉxÉ´ÉÉFÉhÉ BÉE ÉÊãÉA AºÉASÉAàÉ |ÉÉtÉÉMÉBÉEÉ BÉEÉ É´ÉBÉEÉºÉ ÉBÉEªÉÉ MÉªÉÉ* <ºÉºÉ ´ÉàÉÉÉxÉBÉEÉÉªÉ ºÉ®SÉxÉÉ+ÉÉ BÉE ºÉ®SÉxÉÉiàÉBÉE º´ÉÉºlªÉ BÉEÉ +ÉxÉ´ÉÉFÉhÉ ºÉÆ£É´É cÉMÉÉ +ÉÉ® +ÉÉxÉÉãÉÉ<xÉ º´ÉÉºlªÉ BÉEÉ ºÉSÉxÉÉ £ÉÉ ÉàÉãÉ ºÉBÉEiÉÉ c ÉVÉºÉàÉ +ÉÉ ÉÊ¶ÉªÉBÉEiÉÉ {É½xÉ {É® ºÉvÉÉ® ÉBÉEªÉÉ VÉÉ ºÉBÉEiÉÉ c* AºÉASÉAàÉ |ÉhÉÉãÉÉ ºÉ ¤ÉxÉÉ ªÉA´ÉÉ BÉEÉ {ÉcãÉÉ =½ÉxÉ {É®ÉFÉhÉ ´ÉÉºiÉ´É àÉ AbÉE AiÉcÉºÉBÉE FÉhÉ lÉÉ* ªÉc £ÉÉ®iÉ iÉlÉÉ <WÉ®É<ãÉ BÉE ¤ÉÉSÉ <xbÉ-<WÉ®É<ãÉ प्रबंधन परिषद कार्यक्रम के तहत संयुक्त ºÉcªÉÉäMÉ BÉEÉ ºÉ{ÉãÉ {ÉÉ®hÉÉàÉ c*

ºÉÉ®ÉÉ, É{ÉãÉÉxÉÉ àÉ]áÉxÉ¤ÉãÉ {ÉãºÉ àÉèMÉxÉ]ÅÉxÉ BÉEÉ É´ÉBÉEÉºÉ

BÉExpÉ<ãÉEBÉ]ÅÉìxÉBÉEºÉ +ÉÉ£ÉªÉÉÉjÉBÉEÉÉ +ÉxÉºÉÆvÉÉxÉ ºÉºlÉÉxÉ (ºÉÉ®ÉÉ), É{ÉãÉÉxÉÉ àÉ ABÉE 2.6 MW S-¤Ééb]áÉxÉ¤ÉãÉ {ÉãºÉ àÉèMÉxÉ]ÅÉxÉ BÉEÉ |ÉÉ]Ée]É<{É É´ÉBÉEÉÉºÉiÉ ÉBÉEªÉÉ MÉªÉÉ* <ºÉBÉEÉ ={ÉªÉÉMÉ VÉªÉ विज्ञान कार्यक्रम BÉE +ÉiÉMÉiÉ ºÉàÉÉ®, àÉà¤É< uÉ®É ÉSÉÉBÉEiºÉÉªÉ +ÉxÉ|ÉªÉÉMÉÉ (®ÉbªÉ¶ÉxÉ ÉlÉ®{ÉÉ àÉ¶ÉÉxÉ) BÉE ÉãÉA 4-6 MeV ãÉÉ<xÉBÉEºÉ (LINACs) BÉE É´ÉBÉEÉºÉ àÉ ÉBÉEªÉÉ VÉÉAMÉÉ* ºÉàÉÉ® <ºÉBÉE =i{ÉÉnxÉ àÉ ÉSÉÉBÉEiºÉÉ i´É®BÉE |ÉÉtÉÉÉMÉBÉEÉ àÉ +ÉÉiàÉ-ÉxÉ£É® cÉxÉ BÉE ÉãÉA âóÉSÉ ®JÉiÉÉ c* <ºÉ xÉãÉÉ BÉEÉ +ÉÉ´É¶ªÉBÉEiÉÉ लगभग 10 वर्षों के लिए 8-10 प्रतिवर्ष ÉxÉvÉÉÉ®iÉ BÉEÉ MÉ< c* <ºÉBÉEÉ ={ÉªÉÉMÉ c´ÉÉ< +Ébb +ÉÉ® AºÉ cÉ +ÉxªÉ ºlÉÉxÉÉ {É® BÉEÉMÉÉ की स्क्रीनिंग के लिए आवश्यक कार्गो स्क्रीनिंग मशीन के विकास में भी किया जा ºÉBÉEiÉÉ c*

<ºÉ {ÉÉ®ªÉÉVÉxÉÉ BÉEÉ =q¶ªÉ 2998 MHz BÉEÉ +ÉÉ{É®ÉÉ]MÉ |ÉÉBÉE´ÉºÉÉ, 2992 ºÉ 3002 MHz iÉBÉE BÉEÉ]áÉÉxÉMÉ ®VÉ +ÉÉ® 2.6 MW BÉEÉ ÉxÉàxÉiÉàÉ SÉ®àÉ >óVÉÉ ´ÉÉãÉ ABÉE]áÉxÉ¤ÉãÉ àÉèMÉxÉ]ÅÉxÉ BÉEÉ +ÉÉ£ÉBÉEÉã{ÉiÉ +ÉÉ® É´ÉBÉEÉºÉiÉ BÉE®xÉÉ lÉÉ* ªÉc àÉèMÉxÉ]ÅÉxÉ ´ÉiÉàÉÉxÉ àÉ ºÉàÉÉ® BÉE ÉSÉÉBÉEiºÉÉ ãÉÉ<xÉBÉE àÉ |ÉªÉÉMÉ ÉBÉEA VÉÉ ®c +ÉÉªÉÉÉiÉiÉ àÉèMÉxÉ]ÅÉxÉ BÉEÉ É´ÉºlÉÉÉ{ÉiÉ BÉE®MÉÉ*

<ºÉBÉE BÉEÉãÉ £ÉÉÉiÉBÉE +ÉªÉÉàÉ, +ÉÉ{É®ÉÉ]MÉ ´ÉÉã]VÉ, VÉÉ®É +ÉÉ® SÉàÉBÉEÉÉªÉ FÉjÉ +ÉÉn +ÉÉ® प्रचालन विशिष्टताएं +ÉÉªÉÉÉiÉiÉ xÉÉãÉBÉEÉ BÉE ºÉàÉÉxÉ c*

ÉnãÉÉ <º]É]áÉ] +ÉÉ{É]ãÉ <VÉÉÉxÉªÉÉ®MÉ (bÉ+ÉÉ<]É<), ´ÉVÉÉ®{É®, xÉ< ÉnããÉ xÉ <ºÉ àÉèMÉxÉ]ÅÉxÉ BÉEÉ AxÉÉb ¤ãÉÉBÉE ¤ÉxÉÉªÉÉ c* xÉÉãÉBÉEÉ BÉEÉ ºÉà{ÉhÉ ÉxÉàÉÉhÉ +ÉÉ® |ÉÉºÉÉºÉMÉ, ªÉtÉÉ{É, ºÉÉ®É àÉ BÉEÉ MÉ< c* ºÉàÉÉ® xÉ ºÉÉ®É BÉE ºÉÉlÉ ÉàÉãÉBÉE® {ÉcãÉ àÉèMÉxÉ]ÅÉxÉ |ÉÉ]É]É<{É BÉE ={É£ÉÉBÉEiÉ {É®FÉhÉ +É{ÉxÉ ãÉÉ<xÉBÉE ÉºÉº]àÉ àÉ ÉBÉEA*

|ÉÉºÉÉºÉMÉ +ÉvÉÉxÉ àÉèMÉxÉ]ÅÉxÉ BÉEÉ ÉSÉjÉ-1 àÉ +ÉÉ® àÉèMÉxÉ]ÅÉxÉ BÉE |ÉÉ]É]É<{É BÉEÉ ÉSÉjÉ-2 àÉ ÉnJÉÉªÉÉ MÉªÉÉ c* àÉèMÉxÉ]ÅÉxÉ |ÉÉ]É]É<{É BÉE |ÉàÉJÉ +ÉÉ£ÉãÉÉFÉhÉ +ÉÉ® {ÉÉ®hÉÉàÉ ÉSÉjÉ-3 àÉ n¶ÉÉA MÉA c*

2.6 ¤Éb]áÉxÉ¤ÉãÉ {ÉãºÉ àÉèMÉxÉ]ÅÉxÉ

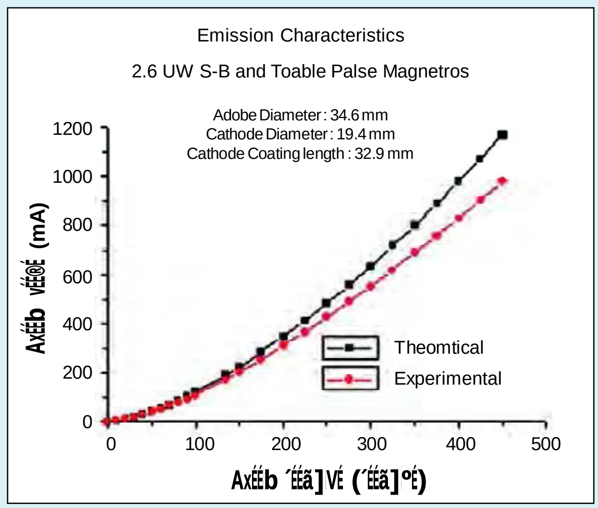

àÉèMÉxÉ]ÅÉxÉ BÉE =iºÉVÉÇxÉ +ÉÉ£ÉãÉÉFÉhÉ

|ÉÉºÉÉºÉMÉ +ÉvÉÉxÉ àÉèMÉxÉ]ÅÉxÉ

विशिष्टताएं

SÉ®àÉ >óVÉÉ ¶ÉÉÉc´É¶É	:	2.6 MW
|ÉÉBÉE´ÉºÉÉ	:	2998 MHz
]áÉÉxÉMÉ ®VÉ (ÉxÉàxÉiÉàÉ)	:	10 MHz (2992-3002 MHz)
BÉElÉb	:	+É|ÉiªÉFÉ ºÉÆ{É ºÉ MÉàÉ
हीटर वोल्टेज (विशिष्ट)	:	8.5 V
cÉ]® BÉE®]	:	9.0 A
SÉ®àÉ AxÉÉb ´ÉÉã]VÉ (+ÉÉvÉBÉEiÉàÉ)	:	48 kV
SÉ®àÉ AxÉÉb BÉE®] (+ÉÉvÉBÉEiÉàÉ)	:	110 A
SÉàÉBÉEÉÉªÉ FÉjÉ	:	1550±25 MÉÉºÉ

ºÉÉAºÉ+ÉÉ<+ÉÉ®-ºÉÉ¤ÉÉ+ÉÉ®+ÉÉ< uÉ®É ãÉÉBÉE+ÉÉ´ÉÉºÉ ªÉÉjÉÉ BÉEÉ ®´ÉÉxÉMÉÉ

ºÉÉAºÉ+ÉÉ<+ÉÉ®-800 +ÉÉ®AºÉb¤ÉãªÉAxÉ<]É BÉEÉªÉ#ÉEàÉ

ºÉÉAºÉ+ÉÉ<+ÉÉ®-BÉExpÉªÉ £É´ÉxÉ +ÉxÉºÉvÉÉxÉ ºÉºlÉÉxÉ (ºÉÉ¤ÉÉ+ÉÉ®+ÉÉ<), º{ÉBÉEÉ xÉ ¤ÉÉºÉxÉ दक्षिण एशिया एवं विकास विकल्प कार्यक्रम BÉE +ÉxiÉMÉiÉ 6 ÉnºÉà¤É® 2010 BÉEÉ, ºÉºlÉÉxÉ BÉE |ÉÉtÉÉÉMÉBÉEÉÉ {ÉÉBÉE ºÉ =kÉ®É {ÉÉ®FÉjÉ BÉE ÉãÉA ãÉÉBÉE+ÉÉ´ÉÉºÉ ªÉÉjÉÉ BÉEÉ ¶ÉÉ£ÉÉ®à£É किया। लोकआवास यात्रा कार्यक्रम का àÉJªÉ =q¶ªÉ ÉxÉàxÉÉãÉÉJÉiÉ FÉjÉÉ àÉ É]BÉÉ>ó, ºÉºiÉ iÉlÉÉ {ÉªÉÉ´ÉÉ®hÉ +ÉxÉBÉÉãÉ àÉBÉÉÉxÉ ¤ÉxÉÉxÉ BÉE ÉãÉA ºÉn¶É |ÉºÉÉÉ®iÉ BÉE®xÉÉ A´É VÉÉMÉ°ôBÉEiÉÉ {ÉnÉ BÉE®xÉÉ c-

BÉEÉ¤ÉxÉ ÉxÉàÉÉhÉ |ÉÉtÉÉÉMÉÉBÉEªÉÉ

- {ÉªÉÉ´ÉÉºÉ +É´ÉºÉ®SÉxÉÉ àÉ ºlÉÉxÉÉªÉ BÉEÉ®ÉMÉ®É iÉlÉÉ BÉEÉ¶ÉãÉ ÉxÉ¶ÉãBÉE VÉÉ´ÉBÉEÉ ºÉcÉªÉBÉE {ÉªÉÉ´ÉÉºÉ +ÉvÉÉ®iÉ ®ÉVÉMÉÉ® BÉEÉ ¤ÉfÉ´ÉÉ nxÉÉ
- xÉ´ÉÉxÉÉBÉEÉ®hÉ ªÉÉMªÉ >óVÉÉ |ÉÉtÉÉÉMÉÉBÉEªÉÉ
- पर्यावरण सह पर्यावास हेतु वर्षा जल ºÉOÉchÉ ºÉÉciÉ VÉãÉ A´É º´ÉSUiÉÉ (ºÉÉxÉ]¶ÉxÉ) |ÉÉtÉÉÉMÉÉBÉEªÉÉ*
- ºÉÉàÉÉÉVÉBÉE +ÉÉ´ÉÉºÉ ÉxÉªÉÉVÉxÉ àÉ ºÉ®BÉEÉ®É {ÉªÉ´ÉÉºÉ ªÉÉVÉxÉÉ+ÉÉ BÉEÉ ºÉàÉÉ´ÉÉ¶É A´É
- +ÉÉ{ÉnÉ ºÉ®ÉFÉiÉ É]BÉÉ>ó ÉxÉàÉÉhÉ*

ãÉÉBÉE+ÉÉ´ÉÉºÉ ªÉÉjÉÉ, OÉÉàÉÉhÉ {ÉªÉÉ´ÉÉºÉ É´ÉBÉEÉºÉ àÉ BÉEÉªÉ MÉªÉ |ÉªÉÉºÉÉ A´É ={ÉãÉÉ¤vÉªÉÉ BÉE =iºÉ´É BÉEÉ ªÉÉjÉÉ c ÉVÉxÉºÉ {ÉªÉÉ´ÉÉ®hÉ BÉEÉ cÉÉxÉ {ÉcSÉÉA É¤ÉxÉÉ cÉ VÉÉ´ÉxÉ BÉEÉ MÉhÉ´ÉkÉÉ àÉ ºÉvÉÉ® c+ÉÉ c* ªÉc ªÉÉjÉÉ {ÉªÉÉ´ÉÉ®hÉ ºÉc {ÉªÉÉ´ÉÉºÉ BÉEÉ àÉÉMÉ fÉfxÉ ciÉ +ÉÉ®à£É BÉEÉ MÉªÉÉ c* ºÉ¤ÉºÉ àÉciÉ´É{ÉhÉ ¤ÉÉiÉ ªÉc c ÉBÉE <ºÉ ªÉÉjÉÉ ºÉ, =xÉ MÉÉ´ÉÉ iÉlÉÉ ¤ÉÉºiÉªÉÉ BÉE +ÉxÉÉ´ÉÉ ºÉ ºÉÉJÉxÉ BÉEÉ ¤ÉfÉ´ÉÉ ÉàÉãÉMÉÉ VÉÉ +ÉÉvÉBÉE vÉÉ®hÉÉªÉ, +ÉÉ{ÉnÉ |ÉÉiÉ®ÉvÉBÉE iÉlÉÉ OÉÉàÉÉhÉ £ÉÉ®iÉ BÉE ãÉÉMÉÉ BÉEÉ +ÉÉ´ÉÉ¶ªÉBÉEiÉÉ+ÉÉ BÉE ºÉ´ÉlÉÉ ={ÉªÉBÉiÉ c*

इस कार्यक्रम के अन्तर्गत देशभर में {ÉÉSÉ ªÉÉjÉÉA +ÉÉªÉÉÉVÉiÉ BÉE®xÉ BÉEÉ ªÉÉVÉxÉÉ c ÉVÉxÉàÉ nÉFÉhÉÉ, =kÉ®É, {É´ÉÉ, {ÉÉ¶SÉàÉÉ iÉlÉÉ àÉvªÉ {ÉÉ®FÉjÉÉ àÉ ABÉE-ABÉE ªÉÉjÉÉ BÉEÉ VÉÉAMÉÉ, ÉVÉxÉàÉ ºÉÉàÉÉÉVÉBÉE ºÉàÉÉxÉiÉÉ, VÉÉÉJÉàÉ xªÉxÉÉBÉE®hÉ A´É VÉxÉ£ÉÉMÉÉnÉ®É ¤ÉfÉxÉ ciÉ {ÉªÉÉ´ÉÉ®hÉÉiàÉBÉE vÉÉ®hÉÉªÉiÉÉ {É® {É®É VÉÉ® ÉnªÉÉ VÉÉAMÉÉ*

=kÉ®É {ÉÉ®FÉjÉ BÉEÉ ªÉÉjÉÉ àÉ ªÉ´ÉÉ <VÉÉÉxÉªÉ® A´É ´ÉÉºiÉ´ÉnÉ, MÉ® ºÉMÉ~xÉ BÉE ºÉnºªÉÉ A´É UÉjÉÉ ºÉÉciÉ BÉEãÉ 25 ºÉc£ÉÉMÉÉ ¶ÉÉÉàÉãÉ cA, VÉÉ ÉBÉE =kÉ®ÉJÉhb

लोकआवास यात्रा कार्यक्रम के शुभारम्भ की एक झलक

यात्रा के सहभागियों को प्रौद्योगिकियों की जानकारी देते हुए विशेषज्ञ

A´É ÉcàÉÉãÉªÉ |Én¶É BÉE cÉãÉ cÉ àÉ ºÉà{ÉhÉ c< àÉÉbãÉ {ÉªÉÉ´ÉÉºÉ {ÉÉ®ªÉÉVÉxÉÉ+ÉÉ BÉEÉ देखेंगे और बाद में राष्ट्रीय स्तर की कार्यगोष्ठी में लोकआवास कर्मी सम्मेलन àÉ +ÉxªÉ ªÉÉjÉÉ+ÉÉ BÉE £ÉÉMÉÉnÉ®É BÉE ºÉÉlÉ +É{ÉxÉ +ÉxÉÉ£É´É ¤ÉÉ]MÉ* OÉÉàÉÉhÉ VÉxÉiÉÉ BÉE ¤ÉÉSÉ VÉÉMÉ°ôBÉEiÉÉ =i{ÉxxÉ BÉE®xÉ BÉE =q¶ªÉ ºÉ ºÉÉ¤ÉÉ+ÉÉ®+ÉÉ< BÉEÉ +ÉxÉBÉE +ÉxÉºÉvÉÉxÉ A´É É´ÉBÉEÉºÉ ={ÉãÉ¤vÉªÉÉ iÉlÉÉ ÉxÉàÉÉhÉ |ÉÉtÉÉÉMÉÉBÉEªÉÉ BÉEÉ ªÉÉjÉÉ BÉEÉ |ÉÉtÉÉÉMÉBÉEÉ {ÉÉºiÉBÉEÉ àÉ |ÉàÉJÉiÉÉ ºÉ ¶ÉÉÉàÉãÉ ÉBÉEªÉÉ MÉªÉÉ c* <xÉàÉ ºÉ BÉEU c& ºÉÉÉ¥ÉBÉE, àÉnÉ =½xÉ®ÉJÉ ¤ÉÉb, BÉEÉ{É® ºÉÉàÉ] ¤ÉÉb, ÉºÉºÉãÉÉxÉ {ÉxÉãÉ, +ÉÉ<{ÉÉAxÉBÉEÉxÉ BÉEÉÉ]MÉ, <{ÉÉAºÉ bÉ® ¶É]®, ÉVÉ{ºÉàÉ ¤ÉÉ<b®, ब्रिक मेकिंग मशीन, उच्च कर्षण भट्ठा, ´ÉÉ]BÉEãÉ ¶ÉÉ{É] ãÉÉ<àÉ ÉBÉEãxÉ (=v´ÉÉvÉ® ¶ÉÉ{É] SÉxÉÉ £É]~É), ¤ÉÉãÉ SÉxÉÉ <] ºÉªÉjÉ, कंक्रीट ब्लॉक मेकिंग मशीन, दग्ध मृदा =½xÉ®ÉJÉ <] iÉlÉÉ {ÉilÉ® ÉSÉxÉÉ< É{ÉhÉ, ठोस कंक्रीट पिण्ड, पूर्वनिर्मित छत |ÉÉtÉÉÉMÉÉBÉEªÉÉ, +ÉhÉb® ®ÉàÉ {ÉÉ<ãÉ +ÉÉÉn ÉxÉàÉÉhÉ |ÉÉtÉÉÉMÉÉBÉEªÉÉ*

<xÉ ªÉÉjÉÉ+ÉÉ àÉ, ¤ÉÉAàÉ]É{ÉÉºÉÉ, ¤ÉÉAºÉASÉA{ÉÉ, ªÉºÉÉ+ÉÉ®AºÉ, BÉElÉÉãÉBÉE É®ãÉÉ{ÉÉ ºÉÉ´ÉºÉ, xÉ¶ÉxÉãÉ cÉ=ÉºÉMÉ ¤ÉBÉE, ´ÉxÉ´ÉÉãb, xÉ] <º]É{ÉÉ], É¤ÉcÉ® ºÉ®BÉEÉ® A´É É´ÉBÉEÉºÉ É´É£ÉÉMÉ, xÉÉãÉVÉ ´ÉBÉEºÉ, ¤ÉÉºÉxÉ ºÉÉ=lÉ AÉ¶ÉªÉÉ ºÉÉSÉ´ÉÉãÉªÉ iÉlÉÉ =kÉ®É {ÉÉ®FÉjÉ ªÉÉjÉÉ ºÉ VÉ½ MÉ®ºÉ®BÉEÉ®É ºÉMÉ~xÉ -]BÉxÉÉãÉÉVÉÉ Ahb É®ºÉSÉ xÉ]´ÉBÉE ´ÉãÉ{ÉªÉ® ºÉÉºÉÉªÉ]É, ncªÉnxÉ, ASÉ<AºÉºÉÉ+ÉÉ, nc®ÉnxÉ iÉlÉÉ ºÉ]® {ÉÉ® ºÉº]xÉ¤ÉãÉ b´ÉãÉ{ÉàÉ], ºÉxn®xÉMÉ® (ÉcàÉÉãÉªÉ |Én¶É) ºÉc£ÉÉMÉÉ A´É ºÉcªÉÉBÉE c*

ºÉÉ¤ÉÉ+ÉÉ®+ÉÉ< àÉ, ªÉÉjÉÉ BÉE ºÉc£ÉÉÉMÉªÉÉ BÉEÉ ºÉÉ¤ÉÉ+ÉÉ®+ÉÉ< uÉ®É É´ÉBÉEÉºÉiÉ ºÉÉàÉÉOÉªÉÉ एवं निर्माण प्रौद्योगिकियों के विषय में iÉlÉÉ àÉÉbãÉ {ÉªÉÉ´ÉÉºÉ {ÉÉ®ªÉÉVÉxÉÉ+ÉÉ àÉ =xÉBÉE ={ÉªÉÉMÉ {É® VÉÉxÉBÉEÉ®É nÉ MÉªÉÉ iÉlÉÉ ´ÉiÉàÉÉxÉ àÉ SÉãÉ ®c ºÉÉAºÉ+ÉÉ<+ÉÉ®-800 आरएसडब्ल्यूएनईटी कार्यक्रम के विषय में बताया गया। संस्थान में हाल में |ÉBÉEÉÉ¶ÉiÉ |ÉBÉEÉ¶ÉxÉ/¥ÉÉ¶É® =xc ÉnªÉ MÉªÉ iÉlÉÉ ºÉºlÉÉxÉ BÉE OÉÉàÉÉhÉ |ÉÉtÉÉÉMÉBÉEÉ {ÉÉBÉE àÉ |ÉÉtÉÉÉMÉÉBÉEªÉÉ BÉEÉ ÉxÉn¶ÉxÉ ÉnªÉÉ MÉªÉÉ*

¶É£ÉÉ®àÉ£É ºÉàÉÉ®Éc BÉE {É¶SÉÉiÉ, ªÉc ªÉÉjÉÉ =kÉ®ÉJÉhb BÉE +ÉxªÉ {ÉªÉÉ´ÉÉºÉ ÉxÉn¶ÉxÉ {ÉÉ®ªÉÉVÉxÉÉ+ÉÉ BÉEÉ ªÉÉjÉÉ ciÉ nc®ÉnxÉ BÉE ÉãÉA ®´ÉÉxÉÉ cÉ MÉªÉ* <ºÉBÉE {É¶SÉÉiÉ ªÉc ªÉÉjÉÉ ºÉxn®xÉMÉ®, ÉcàÉÉSÉãÉ |Én¶É àÉ +É{ÉxÉ +ÉxÉÉ£É´É ¤ÉÉ]xÉ ciÉ VÉÉAMÉÉ*

ªÉc ªÉÉjÉÉ ABÉE xÉªÉÉ ¶ÉÉ°ô+ÉÉiÉ c iÉlÉÉ ºÉÉ¤ÉÉ+ÉÉ®+ÉÉ<, °ô½BÉEÉ àÉ ºÉÉAºÉ+ÉÉ<+ÉÉ®-800 आरएसडब्ल्यूएनईटी कार्यक्रम के +ÉvÉÉxÉ ABÉE MÉÉiÉÉ´ÉÉvÉ BÉE °ô{É àÉ ºÉàÉÉSÉ n¶É BÉE ºÉàÉOÉ r +ÉÉ£ÉBÉE®hÉÉ BÉE +ÉxÉ£É´ÉÉ BÉEÉ {ÉÉ®º{ÉÉ®BÉE ºÉÉZÉnÉ®É uÉ®É ºÉàÉÉSÉiÉ OÉÉàÉÉhÉ {ÉªÉÉ´ÉÉ®hÉ ºÉc {ÉªÉÉ´ÉÉºÉ |ÉÉtÉÉÉMÉÉBÉEªÉÉ |ÉnÉxÉ BÉE®xÉ iÉlÉÉ ãÉÉMÉÉ iÉBÉE {ÉcSÉÉxÉ BÉEÉ Én¶ÉÉ àÉ +É{ÉxÉÉ iÉ®c BÉEÉ |ÉlÉàÉ +ÉxÉ~É ªÉÉjÉÉ cÉMÉÉ*

ãÉÉBÉEÉ+ÉÉ´ÉÉºÉ ªÉÉjÉÉ BÉE ºÉc£ÉÉMÉÉ

निस्केयर में विज्ञान में युवा नेतृत्व पर सीएसआईआर कार्यक्रम (ºÉÉ{ÉÉ´ÉÉ<AãÉAºÉ) 09-10 {ÉÉ®´É®É 2011

राष्ट्रीय É´ÉYÉÉxÉ ºÉSÉÉ® A´É ºÉSÉxÉÉ »ÉÉiÉ ºÉºlÉÉxÉ (ÉxÉºÉBÉEªÉ®), xÉ< Énãã ÉÉ àÉ ÉnxÉÉBÉÉ 9 iÉlÉÉ 10 {ÉÉ®´É®É 2011 BÉÉ É´ÉYÉÉxÉ àÉ ªÉ´ÉÉ नेतृत्व पर सीएसआईआर कार्यक्रम (सीपीवाईएलएस) पर द्विदिवसीय कार्यक्रम का आयोजन किया गया। कार्यक्रम में दिल्ली iÉlÉÉ =kÉ® |Énä¶É BÉE É´ÉÉ£ÉxxÉ É´ÉtÉÉãÉªÉÉ BÉE ºÉÉiÉ àÉVÉÉ´ÉÉ UÉjÉÉ xÉ +É{ÉxÉ +ÉÉ£ÉÉ´ÉBÉÉ BÉE ºÉÉlÉ £ÉÉMÉ ÉãÉªÉÉ* <VÉÉÉxÉªÉ® +ÉxÉVÉ ÉºÉxcÉ, ÉxÉn¶ÉBÉE, É´ÉYÉÉxÉ |ÉºÉÉ® iÉlÉÉ {É®ÉàÉ¶ÉBÉE, bÉAºÉ]É xÉ àÉJªÉ +ÉÉiÉÉlÉ BÉE °ô{É àÉ =nPÉÉ]xÉ ºÉàÉÉ®Éêc BÉEÉ +ÉvªÉFÉiÉÉ BÉEÉ* àÉSÉ {É® gÉÉàÉiÉÉ दीक्षा बिष्ट, वैज्ञानिक-जी तथा समन्वयक, ºÉÉ{ÉÉ´ÉÉ<AãÉAºÉ iÉlÉÉ bÉ. BÉE.´ÉÉ< BÉE´É~BÉE®, वैज्ञानिक-जी उपस्थित थे। कार्यक्रम का ¶ÉÉ£ÉÉ®àÉ£É àÉJªÉ +ÉÉiÉÉlÉ <VÉÉÉxÉªÉ® +ÉxÉVÉ सिन्हा तथा श्रीमती दीक्षा बिष्ट तथा आमंत्रित É´ÉtÉÉlÉªÉÉ uÉ®É ºÉªÉBÉiÉ °ô{É ºÉ nÉ{É-|ÉVV´ÉãÉxÉ से हुआ। समारोह में निस्केयर के सभी वरिष्ठ वैज्ञानिक उपस्थित थे। श्रीमती दीक्षा बिष्ट xÉ +É{ÉxÉ º´ÉÉMÉiÉ ºÉàÉÉvÉxÉ àÉ ={ÉÉºlÉiÉ VÉxÉºÉàÉc BÉE कार्यक्रम के उद्देश्य के बारे में ¤ÉiÉÉªÉÉ* =xcÉxÉ ´ÉiÉàÉÉxÉ É´É¶´É àÉ É´ÉYÉÉxÉ BÉE àÉci´É BÉEÉ ®JÉÉÉBÉÉiÉ ÉBÉEªÉÉ iÉlÉÉ ªÉ´ÉÉ É´ÉtÉÉlÉªÉÉ BÉEÉ É´ÉYÉÉxÉ BÉEÉ ABÉE =ããÉÉºÉ´ÉÉBÉE, ãÉÉ£ÉnÉªÉBÉE iÉlÉÉ {ÉhÉiÉÉ |ÉnÉxÉ BÉE®xÉ ´ÉÉãÉ BÉEÉ®ÉªÉ® BÉE °ô{É àÉ JÉÉVÉxÉ BÉE ÉãÉA =iºÉÉciÉ ÉBÉEªÉÉ*अपने भाषण BÉE nÉ®ÉxÉ =xcÉxÉ ºÉÉ{ÉÉ´ÉÉ<AãÉAºÉ BÉE =q¶ªÉ-ºÉÉ{ÉÉ´ÉÉ<AãÉAºÉ ªÉÉVÉxÉÉ BÉE +ÉxiÉMÉiÉ BÉEàÉ आयु में वैज्ञानिक दृष्टिकोण निर्मित करने iÉlÉÉ ºÉÉ{ÉÉ´ÉÉ<AãÉAºÉ BÉEÉ +É{ÉxÉÉBÉÉ® ºÉÉAºÉ+ÉÉ<+ÉÉ® uÉ®É ÉBÉEªÉ VÉÉ ®c +ÉÉuÉÉªÉ ºÉcªÉÉMÉÉiàÉBÉE |ÉªÉÉºÉÉ BÉE àÉÉvªÉàÉ ºÉ £ÉÉ®iÉÉªÉ É´ÉYÉÉxÉ BÉEÉ ={ÉãÉÉ¤vÉªÉÉ {É® MÉ´É BÉE £ÉÉ´É =xÉBÉE àÉxÉ àÉ É¤É~ÉxÉ BÉEÉ ´ÉÉhÉiÉ ÉBÉEªÉÉ*

<VÉÉÉxÉªÉ® +ÉxÉVÉ ÉºÉxcÉ xÉ +É{ÉxÉ उद्घाटन भाषण में युवा मस्तिष्कों में विज्ञान के प्रति आकर्षण उत्पन्न करने पर जोर देते cA **<x]®xÉ¶ÉxÉãÉ <+É® +ÉÉ{ÉE BÉEÉàÉº]ÉÉ 2011** के सन्दर्भ में इसकी सम्बद्धता के विषय में £ÉÉ ¤ÉiÉÉªÉÉ* =xcÉxÉ càÉÉ® nÉxÉBÉE VÉÉ´ÉxÉ àÉ रसायन विज्ञान के महत्व के विषय में बात BÉEÉ* É´ÉtÉÉlÉªÉÉ BÉEÉ ºÉàÉ¤ÉÉvÉiÉ BÉE®iÉ cA उन्होंने प्रदूषण के कारण जलवायु में हो रहे SÉiÉÉ´ÉxÉÉ{ÉhÉ {ÉÉ®´ÉiÉxÉÉ BÉEÉ ´ÉhÉxÉ ÉBÉEªÉÉ VÉÉ àÉÉxÉ´É VÉÉ´ÉxÉ BÉEÉ ºÉÉvÉ |É£ÉÉ´ÉiÉ BÉE® ®c c* =xcÉxÉ ´ÉÉºiÉÉ´ÉBÉE PÉ]xÉÉ+ÉÉ iÉlÉÉ =nÉc®hÉÉ BÉE uÉ®É É´ÉYÉÉxÉ BÉE àÉci´É {É® |ÉBÉEÉ¶É bÉãÉÉ* =xcÉxÉ É´ÉÉ£ÉxxÉ ´ÉYÉÉÉxÉBÉE FÉjÉÉ àÉ =xÉBÉEÉ âóÉSÉªÉÉ/ºÉàÉZÉ BÉE +ÉvÉÉ® {É® É´ÉtÉÉlÉªÉÉ BÉEÉ +É{ÉxÉÉ {ÉÉ´É® |ÉºÉiÉÉBÉE®hÉ BÉEÉ ºÉãÉ<bÉ àÉ Énªé MÉªÉ +ÉxiÉ®ÉãÉ BÉEÉ £É®xÉ BÉE ÉãÉA +ÉÉàÉÉjÉiÉ BÉE® +É{ÉxÉ |ÉºiÉiÉÉBÉE®hÉ BÉEÉ +ÉÉ® +ÉÉvÉBÉE âóÉSÉBÉE® ¤ÉxÉÉªÉÉ* =xcÉxÉ É´ÉtÉÉlÉªÉÉ BÉEÉ =xÉBÉE विचारों का विश्लेषण कर उन्हें अपने लक्ष्य BÉE ºÉÉlÉ VÉÉ½xÉ BÉEÉ BÉEcÉ iÉÉÉBÉE =xc ABÉE सृजनात्मक भविष्य प्राप्त हो सके। उन्होंने |ÉÉiÉ£ÉÉMÉÉ É´ÉtÉÉlÉªÉÉ BÉEÉ É´ÉÉ´ÉvÉ ´ÉYÉÉxÉBÉE FÉjÉÉ àÉ =xÉBÉEÉ £ÉÉMÉÉnÉ®É BÉE ÉãÉA ºÉ®ÉcxÉÉ £ÉÉ BÉEÉ* º´ÉÉMÉiÉ ºÉjÉ bÉ. BÉE.´ÉÉ<. BÉE´É~BÉE®, ´ÉYÉÉÉxÉBÉE-VÉÉ BÉE vÉxªÉ´ÉÉn |ÉºiÉÉ´É BÉE ºÉÉlÉ ºÉàÉ{ÉxxÉ c+ÉÉ*

{ÉÉ®SÉªÉÉiàÉBÉE ºÉjÉ àÉ, gÉÉ VÉÉ. àÉc¶É, ´ÉYÉÉÉxÉBÉE-<.** xÉ É´ÉtÉÉlÉªÉÉ BÉEÉ ÉxÉºÉBÉEªÉ® BÉE nÉxÉÉ {ÉÉ®ºÉ®É àÉ BÉEÉ VÉÉ ®cÉ É´ÉÉ£ÉxxÉ वैज्ञानिक गतिविधियों के विषय में संक्षिप्त àÉ VÉÉxÉBÉEÉ®É nÉ* =xcÉxÉ É´ÉYÉÉxÉ BÉE |ÉSÉÉ®-|ÉºÉÉ® iÉlÉÉ ´ÉYÉÉÉxÉBÉE YÉÉxÉ BÉE ºÉÆOÉcBÉE BÉE °ô{É àÉ ÉxÉºÉBÉEªÉ® BÉEÉ £ÉÉàÉBÉEÉ {É® |ÉBÉEÉ¶É bÉãÉÉ* <ºÉ {ÉÉ®SÉªÉ BÉE {É¶SÉÉiÉ gÉÉ cºÉxÉ VÉÉ´Én JÉÉxÉ, ºÉ{ÉÉnBÉE, **ºÉÉ<ºÉ É®{ÉÉ]® uÉ®É ºÉÉlÉ +ÉÉ{ÉE ºÉÉ<ºÉ <xÉ <ÉbªÉÉ +ÉÉ{É]® <xbÉ{ÉbxºÉ** {É® ABÉE ºÉ r ÉÉxiÉBÉE B ªÉÉJªÉÉxÉ ÉnªÉÉ MÉªÉÉ* <ºÉ ºÉ r ÉÉxiÉBÉE ºÉjÉ BÉE {É¶SÉÉiÉ ÉxÉºÉBÉEªÉ® uÉ®É |ÉÉiÉ{ÉÉÉniÉ BÉEÉ VÉÉ ®cÉ xÉ´ÉÉxÉiÉàÉ {ÉÉ®ªÉÉVÉxÉÉ **ºÉÉ<ºÉ BÉEÉàªÉÉÉxÉBÉEÉ¶ÉxÉ mÉ àÉÉã]ÉàÉÉÉbªÉÉ** {É® bÉ. MÉÉc® ®WÉÉ uÉ®É SÉSÉÉiàÉBÉE ºÉjÉ +ÉÉªÉÉÉVÉiÉ ÉBÉEªÉÉ MÉªÉÉ* <xÉ ºÉjÉÉ BÉE {É¶SÉÉiÉ ºÉÉ{ÉÉ´ÉÉ<AãÉAºÉ |ÉÉiÉ£ÉÉÉMÉªÉÉ xÉ ÉxÉºÉBÉEªÉ® BÉE É´ÉÉ£ÉMÉ BÉEÉ nÉ®É ÉBÉEªÉÉ* +ÉÉ] Ahb OÉÉÉ{ÉEBÉE +ÉxÉ£ÉÉMÉ àÉ gÉÉàÉiÉÉ xÉÉ°ô ¶ÉàÉÉ xÉ ºÉSÉxÉ É´ÉYÉÉxÉ iÉlÉÉ |ÉÉtÉÉÉMÉBÉÉ àÉ àÉã]ÉàÉÉÉbªÉÉ +ÉxÉ|ÉªÉÉMÉ {É® É´ÉtÉÉlÉªÉÉ ºÉ SÉSÉÉ BÉEÉ +ÉÉ® =xc ãÉÉBÉEÉ|ÉªÉ É´ÉYÉÉxÉ {ÉÉjÉBÉEÉ+ÉÉ तथा पुस्तकों की फॉर्मेटिंग के विषय में ¤ÉiÉÉªÉÉ* É|ÉÉ]MÉ +ÉxÉ£ÉÉMÉ àÉ, gÉÉ xÉÉMÉ{ÉÉãÉ तथा श्री प्रमोद शर्मा ने प्रिंटिंग प्रक्रिया के É´ÉÉ£ÉxxÉ SÉ®hÉÉ BÉE ¤ÉÉ® àÉ ¤ÉiÉÉiÉ cªÉ =xÉBÉEÉ ÉxÉn¶ÉxÉ £ÉÉ ÉBÉEªÉÉ iÉlÉÉ àÉ¶ÉÉxÉ {É® ´ÉÉºiÉÉ´ÉBÉE °ô{É àÉ 4-BÉEãÉ® É|ÉÉ]MÉ BÉEÉ ÉxÉn¶ÉxÉ gÉÉ {ÉBÉEVÉ MÉ{iÉÉ A´É gÉÉ BÉE.¤ÉÉ. xÉÉMÉ{ÉÉãÉ xÉ ÉBÉEªÉÉ* É´ÉtÉÉlÉªÉÉ xÉ ®É àÉÉ]É®ªÉãÉ cÉÉ®ªÉàÉ àÉªÉÉVÉªÉàÉ (+ÉÉ®ASÉAàÉ) BÉEÉ nÉ®É £ÉÉ ÉBÉEªÉÉ VÉcÉ bÉ. ASÉ.¤ÉÉ. ÉºÉc, |ÉàÉJÉ, +ÉÉ®ASÉAàÉ xÉ |ÉÉBÉEÉiÉBÉE =i{ÉÉnÉ {É® ºÉÆOÉcÉãÉªÉ àÉ ={ÉãɤvÉ विभिन्न पदार्थों के विषय में विद्यार्थियों को É´ÉºiÉÉ® ºÉ ¤ÉiÉÉªÉÉ*

nºÉ® ÉnxÉ, É´ÉtÉÉlÉªÉÉ BÉEÉ A]ÉÉàÉBÉE क्लॉक दिखाने के लिए राष्ट्रीय भौतिक |ÉªÉÉMɶÉÉãÉÉ (AxÉ{ÉÉAãÉ) ºÉÉAºÉ+ÉÉ<+ÉÉ< BÉE]É<àÉ Ahb É|ÉBÉD´ÉºÉÉ Éb´ÉÉVÉxÉ àÉ ãÉ VÉÉªÉÉ MÉªÉÉ* bÉ. A. ºÉxÉÉ{ÉiÉÉ, ´ÉYÉÉÉxÉBÉE-ASÉ, AxÉ{ÉÉAãÉ xÉ ´ÉÉ¶´ÉBÉE ºÉiÉ® {É® £ÉÉ®iÉÉªÉ àÉÉxÉBÉE ºÉàÉªÉ BÉEÉ |É¤ÉÉvÉxÉ BÉE®xÉ BÉE àÉci´É {É® SÉSÉÉ BÉEÉ iÉlÉÉ <ºÉBÉEÉ ÉxÉn¶ÉxÉ £ÉÉ ÉBÉEªÉÉ* =xcÉxÉ +É{ÉxÉÉ |ÉªÉÉMɶÉÉãÉÉ àÉ +ÉÉ´ÉÉkÉ BÉE ºÉxn£É àÉ ºÉàÉªÉ BÉE àÉÉxÉBÉEÉBÉE®hÉ cÉiÉ ºÉÆSÉÉÉãÉiÉ ÉBÉEªÉ VÉÉ ®c |ÉªÉÉMÉ BÉEÉ £ÉÉ ÉnJÉÉªÉÉ* SÉÉªÉ BÉE {É¶SÉÉiÉ, gÉÉàÉiÉÉ BÉEÉxÉÉBÉEÉ àÉÉãÉÉBÉE, ´ÉYÉÉÉxÉBÉE-ºÉÉ xÉ **<àÉ{ÉÉ]xºÉ +ÉÉ{ÉE <x]ãÉBÉESÉ+ÉãÉ |ÉÉ{É]É ®É<]ºÉ <xÉ ºÉÉ<ºÉ** {É® ABÉE B ªÉÉJªÉÉxÉ ÉnªÉÉ

सीपीवाईएलएस कार्यक्रम की कुछ झलकियां

जिसमें उन्होंने राष्ट्र के विकास के लिए आईपीआर BÉÉ ABÉE +ÉÉVÉÉ® BÉE ºÉÅ àÉ àÉci´É {É® SÉSÉÉ BÉEÉ*

nÉ{ÉcÉ® àÉ É´ÉtÉÉlÉªÉÉ xÉ ÉxÉºBÉEªÉ®, AºÉ.´ÉÉ. àÉÉMÉ {ÉÉ®ºÉ® BÉEÉ nÉ®É ÉBÉEªÉÉ* gÉÉ àÉBÉE¶É {Éhb, ´ÉYÉÉxÉBÉE-<.** xÉ ºÉÉBÉE |ÉãÉJÉxÉ BÉExp (एसडीसी) के विषय में बताया तथा इसमें ÉxÉºBÉEªÉ® uÉ®É |ÉÉiÉ{ÉÉniÉ BÉÉ VÉÉ ®cÉ £ÉÉàÉBÉÉ के विषय में भी जानकारी दी। राष्ट्रीय विज्ञान {ÉºiÉBÉÉãÉªÉ (AxÉAºÉAãÉ) BÉE nÉ® BÉE nÉ®ÉxÉ ºÉgÉÉ ´ÉÉ.´ÉÉ. ãÉFàÉÉ, |ÉàÉJÉ, AxÉAºÉAãÉ iÉlÉÉ एनएसडीएल ने विद्यार्थियों के लिए विशेष ºÉ{É ºÉ |ÉnkÉ BÉÉ VÉÉ ®cÉ ºÉ´ÉÉ+ÉÉ BÉÉ ´ÉhÉxÉ ÉBÉEªÉÉ* =xcÉxÉ +ÉxÉºÉvÉÉxÉ É´ÉtÉÉlÉªÉÉ BÉE ÉãÉA AxÉAºÉAãÉ BÉE <-VÉxÉãÉ BÉExºÉÉÉ¶ÉªÉàÉ iÉlÉÉ ओपन एक्सेस (ओए) प्रयासों के विषय में £ÉÉ SÉSÉÉ BÉEÉ* gÉÉ +É¶ÉÉBÉE BÉEàÉÉ® SÉÉ´ÉãÉÉ, |ÉàÉJÉ, +ÉxÉ´ÉÉn É´É£ÉÉMÉ xÉ É´ÉtÉÉlÉªÉÉ BÉE ºÉÉlÉ SÉSÉÉ BÉÉ ABÉE ºÉÉFÉ{iÉ {ÉÉ´É® {ÉÉ<x] |ÉºiÉiÉÉBÉE®hÉ BÉE uÉ®É ÉxÉºBÉEªÉ® BÉE AºÉ.´ÉÉ. àÉÉMÉ àÉ ={ÉãÉ¤vÉ MÉÉiÉÉ´ÉÉvÉªÉÉ iÉlÉÉ सेवाओं के विषय में बताया।

ºÉàÉÉ{ÉxÉ ºÉàÉÉ®Éc (AºÉ´ÉÉ àÉÉMÉ {ÉÉ®ºÉ®) में श्रीमती दीक्षा बिष्ट, समन्वयक, ºÉÉ{ÉÉ´ÉÉ<AãÉAºÉ xÉ +ÉvªÉFÉiÉÉ BÉEÉ* <ºÉ ºÉàÉÉ®Éc में निस्केयर के एसवी मार्ग परिसर के वरिष्ठ वैज्ञानिक भी सम्मिलित हुए। अपने भाषण में श्रीमती बिष्ट ने युवा विद्यार्थियों को É´ÉYÉÉxÉ iÉlÉÉ |ÉÉtÉÉÉMÉBÉÉÉ BÉÉÉ BÉÉÉ®ªÉ® BÉE ºÉÅ àÉ +É{ÉxÉÉxÉ BÉE ÉãÉA |ÉÉ®iÉ ÉBÉEªÉÉ* ºÉ£ÉÉ |ÉÉiÉ£ÉÉMÉÉ É´ÉtÉÉlÉªÉÉ xÉ +É{ÉxÉ É´ÉSÉÉ® ®JÉ तथा कार्यक्रम की सराहना की। श्रीमती बिष्ट ने प्रतिभागी विद्यार्थियों को प्रमाण-{ÉjÉ iÉlÉÉ ÉxÉºBÉEªÉ® uÉ®É |ÉBÉEÉÉ¶ÉiÉ {ÉºiÉBÉÉ BÉÉÉ ºÉÉ] |ÉnÉxÉ ÉBÉEªÉÉ* gÉÉ +É¶ÉÉBÉE SÉÉ´ÉãÉÉ, |ÉàÉJÉ, +ÉxÉ´ÉÉn É´É£ÉÉMÉ BÉE vÉxªÉ´ÉÉn |ÉºiÉÉ´É के साथ कार्यक्रम सम्पन्न हुआ।

+ÉÉ<+ÉÉ<ºÉÉ¤ÉÉ àÉ AºÉ+ÉÉ<AºÉ ºÉàààÉãÉxÉ BÉÉ +ÉÉªÉÉVÉxÉ

मंच पर आसीन हैं (बाएं से) श्री एस.सी. घोष, डॉ. के. चौधरी, प्रो. डी.जे. चट्टोपाध्याय, प्रो. एस. राहा, डॉ. के. लाल, डॉ. टी.के. धर और ए.के. चक्रवर्ती

ºÉÉºÉÉ<]Ò {ÉEÉ® <x{ÉEÉàÉ¶ÉxÉ ºÉÉ<ºÉ (AºÉ+ÉÉ<AºÉ) ABÉE +ÉÉJÉãÉ £ÉÉ®iÉÉªÉ |ÉÉ{ÉE¶ÉxÉãÉ ÉxÉBÉÉEªÉ c VÉÉ ºÉSÉxÉÉ BªÉ´ÉºÉÉ<ªÉÉ, ´ÉYÉÉÉxÉBÉÉÉ, |ÉõÉÉVÉBÉÉÉ +ÉÉ® ={É£ÉÉBÉiÉÉ+ÉÉ BÉÉ ¤ÉÉSÉ {É®ºÉ{É® ºÉ´ÉÉn BÉÉÉ |ÉÉiºÉÉÉcÉiÉ BÉÉ®xÉ BÉÉ |ÉÉiÉ ºÉàÉÉ{ÉiÉ c* +É{ÉxÉÉ MÉÉiÉÉ´ÉÉvÉªÉÉ BÉÉ ABÉE £ÉÉMÉ BÉÉ °ô{É àÉ, ºÉÉºÉÉ<]Ò |ÉBÉÉÉ¶ÉxÉ £ÉÉ निकालती है और हर वर्ष विभिन्न विषयों पर वार्षिक सम्मेलन भी आयोजित करती c* cÉãÉ cÉ àÉ AºÉ+ÉÉ<AºÉ BÉÉ ºÉkÉÉ<ºÉ´ÉÉ ºÉàÉÉMÉàÉ +ÉÉ® ºÉàààÉãÉxÉ **+ÉÉ{ÉxÉ ABÉºÉÉºÉ& MÉÉ]´É] +ÉÉ{ÉxÉ <xxÉÉ´ÉÉ¶ÉxÉ** +ÉÉ<+ÉÉ<ºÉÉ¤ÉÉ, BÉÉãÉBÉÉiÉÉ àÉ ¤ÉÉºÉ <º]É]áÉ], BÉÉãÉBÉÉiÉÉ BÉÉ ºÉcªÉÉMÉ ºÉ +ÉÉªÉÉÉVÉiÉ ÉBÉªÉÉ MÉªÉÉ*

ºÉàààÉãÉxÉ BÉÉ àÉJªÉ =q¶ªÉ +ÉÉ{ÉxÉ ABÉºÉÉºÉ àÉÉbãÉ BÉÉ BÉÉU {ÉFÉÉ {É® É´ÉSÉÉ® BÉÉ®xÉÉ |ÉÉ ÉVÉºÉºÉ É´ÉuÉxÉÉÉSÉiÉ ºÉÉÉciªÉ BÉÉ àÉBÉiÉ A´É +ÉÉxÉãÉÉ<xÉ ABÉºÉÉºÉ BÉÉ +É´ÉºÉÉ® ÉàÉãÉ +ÉÉ® ÉVÉºÉ ãÉJÉBÉÉ BÉÉÉ ºÉcªÉiÉÉ ºÉ |ÉºÉÉÉ®iÉ ÉBÉªÉÉ VÉÉ ºÉBÉÉ* {ÉÉ®à{ÉÉ®BÉÉ ¶ÉÉÉvÉ |ÉBÉÉÉ¶ÉxÉ ´ÉYÉÉÉxÉBÉÉ É´ÉBÉÉÉºÉ BÉÉ ºÉàÉnªÉ BÉÉ ¤ÉÉSÉ £ÉÉ ¤ÉciÉ ãÉÉMÉÉ iÉBÉÉ xÉcÉ {ÉcSÉiÉ ÉVÉºÉºÉ =xÉBÉÉÉ <à{ÉBÉ] +ÉÉ® o¶ªÉiÉÉ nÉxÉÉ cÉ |É£ÉÉÉ´ÉiÉ cÉiÉÉ c* <ºÉÉãÉA ´ÉYÉÉÉxÉBÉÉ É´ÉBÉÉÉºÉ BÉÉ ÉãÉA +ÉÉ{ÉxÉ ABÉºÉÉºÉ {ÉÉjÉBÉÉ+ÉÉ àÉ |ÉBÉÉÉ¶ÉxÉ +ÉÉ® ºÉºlÉÉÉxÉBÉÉ {É®ÉãÉJÉ ´ÉYÉÉÉxÉBÉÉ É´ÉBÉÉÉºÉ BÉÉ ÉãÉA ºÉÉºÉcÉ àÉ ®JÉxÉ àÉÉcÉ´É{ÉÉhÉ cÉiÉÉ c* SÉÉBÉÉ <ºÉºÉ JÉãÉÉ{ÉxÉ ¤ÉfiÉÉ c, <ºÉºÉ +ÉxÉºÉÉvÉÉxÉ BÉÉÉªÉ BÉÉ ÉãÉA <à{ÉBÉ] £ÉÉ ¤ÉfiÉÉ c* JÉãÉ नवोन्मेष के कई लाभ हैं जैसे कि विपणन BÉÉ ÉãÉA +ÉÉvÉBÉÉ ºÉàÉªÉ, +ÉÉ® Ab bÉ àÉ BÉàÉÉ तथा सस्ता उत्पाद विकास विशेषज्ञों के ´ÉÉ¶´ÉBÉÉ {ÉãÉ BÉÉÉ ¤ÉxÉxÉÉ, xÉ´ÉÉxÉ =i{ÉÉnÉ BÉÉ ÉãÉA É´ÉSÉÉ® +ÉÉxÉÉ, iÉªÉÉ® cãÉÉ BÉÉÉ {ÉiÉÉ ãÉMÉÉxÉÉ +ÉÉ® +ÉxªÉ ãÉÉMÉÉ BÉÉ ºÉÉlÉ JÉiÉÉ®É BÉÉÉ भागीदारी करना। सम्मेलन का उद्देश्य राष्ट्रीय ºÉiÉ® {É® ´ÉYÉÉÉxÉBÉÉ A´É |ÉÉètÉÉÉMÉBÉÉ ºÉàÉÉnÉªÉ को इस दिशा में सक्रिय सहयोग के लिए |ÉÉ®iÉ BÉÉ®xÉÉ lÉÉ*

उद्घाटन भाषण देते हुए डॉ. कृष्ण लाल

<ºÉ ºÉàààÉãÉxÉ àÉ n¶ÉÉ® BÉÉ É´ÉÉ£ÉxxÉ ºÉÉºlÉÉxÉ +ÉÉ® ãÉÉ<¥ÉÉ®ªÉÉ BÉÉ YÉÉxÉ ºÉºÉÉvÉxÉ कर्मियों के साथ-साथ विभिन्न अन्तरराष्ट्रीय |ÉBÉÉÉ¶ÉBÉÉ xÉ £ÉÉ £ÉÉMÉ ÉãÉªÉÉ* ªÉ´ÉÉ ¶ÉÉÉvÉBÉÉiÉÉ+ÉÉ ºÉÉciÉ ãÉMÉ£ÉMÉ 130 {ÉVÉÉBÉÉiÉ |ÉÉiÉ£ÉÉMÉÉ lÉ* ºÉàààÉãÉxÉ BÉÉ nÉ®ÉxÉ àÉÉci´É{ÉhÉ ¤ÉªÉÉBÉiÉªÉÉ uÉ®É 10 +ÉÉàÉÉÆjÉiÉ BªÉÉJªÉÉxÉ ÉnA MÉA* +ÉxÉBÉÉ लाइब्रेरी एवं सूचना विज्ञान विशेषज्ञों xÉ <ºÉ ºÉàààÉãÉxÉ àÉ £ÉÉMÉ ÉãÉªÉÉ*

=nPÉÉ]xÉ ºÉàÉÉ®Éc BÉÉ +ÉÉ®à£É àÉ, |ÉÉ. ÉºÉÉ¤ÉÉVÉ ®ÉcÉ, ÉxÉn¶ÉBÉÉ,¤ÉÉºÉ <º]É]áÉ] xÉ º´ÉÉMÉiÉ BªÉÉJªÉÉxÉ ÉnªÉÉ* डॉ. कृष्णलाल, मनोनीत अध्यक्ष, इन्सा, xÉ< ÉnããÉÉ +ÉÉ® {É´É-ÉxÉn¶ÉBÉÉ, AxÉ{ÉÉAãÉ, xÉ< ÉnããÉÉ xÉ ºÉàààÉãÉxÉ BÉÉ =nPÉÉ]xÉ ÉBÉªÉÉ* bÉ. xÉ®¶É BÉÉàÉÉ®, +ÉvªÉFÉ, AºÉ+ÉÉ<AºÉ xÉ AºÉ+ÉÉ<AºÉ BÉÉ MÉÉiÉÉ´ÉÉvÉªÉÉ BÉÉÉ ºÉÉFÉ{iÉ É´É´É®hÉ |ÉºiÉiÉ ÉBÉªÉÉ ÉVÉºÉBÉÉ ¤ÉÉn |ÉàÉJÉ +ÉÉiÉÉlÉ |ÉÉ. +ÉVÉªÉ BÉÉàÉÉ® ®ÉªÉ, ={ÉBÉÉãÉ{ÉÉiÉ, VÉÉ<AºÉªÉ +ÉÉ® ºÉàÉÉÉxÉiÉ +ÉÉiÉÉlÉ |ÉÉ. wÉ´ÉVªÉÉÉiÉ SÉ]]{ÉÉvªÉÉªÉ, {É´É ={ÉBÉÉãÉ{ÉÉiÉ (+ÉBÉÉnÉàÉBÉÉ), BÉÉãÉBÉÉiÉÉ É´É¶´ÉÉ´ÉtÉÉãÉªÉ xÉ BªÉÉJªÉÉxÉ ÉnA* ºÉàààÉãÉxÉ BÉÉ {ÉcãÉ ÉnxÉ BÉÉ ºÉàÉÉ{ÉxÉ £ÉÉ®iÉ ºÉÉ®BÉÉ® BÉÉ ºÉSÉxÉÉ A´É |ÉºÉÉ®hÉ àÉjÉÉãÉªÉ द्वारा प्रस्तुत सांस्कृतिक कार्यक्रम के साथ cÉÉ*

nºÉ®É ÉnxÉ **<bº]É-<º]É]áÉ] {ÉÉ]xÉ®ÉÉ¶É{É-+ÉÉ{ÉxÉ ABÉºÉÉºÉ {ÉÉÉãÉºÉÉ** {É® {ÉxÉãÉ SÉSÉÉ,

{ÉxÉãÉ SÉSÉÉ& (¤ÉÉA ºÉ) |ÉÉ. É¤ÉBÉÉ¶É ÉºÉxcÉ, |ÉÉ. ÉºÉ¤ÉÉVÉ ®ÉcÉ, |ÉÉ. +É¶ÉÉBÉ ®VÉxÉ ~ÉBÉÉ® +ÉÉ® |ÉÉ. ÉºÉ r ÉlÉ ®ÉªÉ

+ÉÉàÉÉjÉiÉ BªÉÉJªÉÉxÉ +ÉÉ® SÉÉ® ºÉjÉÉ xÉÉàÉiÉ& +ÉÉ{ÉxÉ ABÉºÉºÉ <xÉÉÉ¶ÉªÉÉ]ÉºÉ, +ÉÉ{ÉxÉ ABÉºÉºÉ& {ÉÉlºÉ Ab {ãÉ+ÉºÉ, +ÉÉ{ÉxÉºÉÉºÉ ãÉÉ<ºÉÉºÉÉ Ab Éb{ÉªÉVÉxÉ +ÉÉ® +ÉÉ{ÉxÉ º]xbbºÉ {É® +ÉÉvÉÉÉ®iÉ lÉÉ*

iÉÉºÉ® ÉnxÉ **+ÉÉ{ÉxÉ ABÉºÉºÉ-BªÉVÉ +ÉÉ{ÉÉ ÉbºÉÉVÉxÉ àÉBÉºÉ** {É® {ÉxÉãÉ SÉSÉÉ, +ÉÉàÉÉjÉiÉ BªÉÉJªÉÉxÉ +ÉÉ® +ÉÉ{ÉxÉ ABÉºÉºÉ É®{ÉÉÉVÉ]®ÉVÉ, +ÉÉ{ÉxÉ ABÉºÉºÉ& bÉ]É cÉ´ÉÉº]MÉ/àÉÉ<ÉxÉMÉ, +ÉÉ{ÉxÉºÉÉºÉ ºÉÉ{É]´ÉªÉ® Ab ÉbºÉÉ´É®É, +ÉÉ{ÉxÉ <xxÉÉ´É¶ÉxÉ +ÉÉ® +ÉÉ{ÉxÉ xÉÉãÉVÉ xÉ]´ÉBÉ {É® {ÉÉSÉ ºÉjÉ +ÉÉªÉÉÉVÉiÉ ÉBÉA MÉA*

<ºÉBÉÉ ¤ÉÉn +ÉÉªÉÉÉVÉiÉ ºÉàÉÉ{ÉxÉ ºÉjÉ BÉÉ +ÉvªÉFÉiÉÉ bÉ. xÉ®¶É BÉÉàÉÉ®, +ÉvªÉFÉ, AºÉ+ÉÉ<AºÉ xÉ BÉÉ* ºÉàÉÉ{ÉxÉ BªÉÉJªÉÉxÉ gÉÉ BÉÉ.BÉÉ. ¤ÉxÉVÉÉ, ÉxÉn¶ÉBÉ, ®ÉVÉÉ ®ÉàÉàÉÉcxÉ ®ÉªÉ ãÉÉ<¥ÉÉ® {ÉÉÉ=b¶ÉxÉ (+ÉÉ®+ÉÉ®AãÉA{ÉÉ), BÉÉãÉBÉÉiÉÉ, xÉ ÉnªÉÉ* iÉÉxÉ
दिवसीय एसआईएस सम्मेलन और वार्षिक समागम का ºÉàÉÉ{ÉxÉ bÉ. xÉ®¶É BÉÉàÉÉ®, +ÉvªÉFÉ, AºÉ+ÉÉ<AºÉ uÉ®É |ÉÉiÉ£ÉÉÉMÉªÉÉ BÉÉ |ÉàÉÉhÉ-{ÉjÉ É´ÉiÉ®hÉ BÉ ºÉÉlÉ ºÉà{ÉxxÉ c+ÉÉ* vÉxªÉ´ÉÉn |ÉºiÉÉ´É
श्री एन.सी. घोष, आयोजन सचिव, एसआईएस-2010 ने दिया।

ºÉ£ÉÉ |ÉÉiÉ£ÉÉÉMÉªÉÉ xÉ ºÉàÉàÉãÉxÉ àÉ +ÉiªÉxiÉ ®ÉSÉBÉ SÉSÉÉA A´É {É®º{É® ºÉ´ÉÉn ÉBÉªÉÉ* ºÉàÉàÉãÉxÉ BÉÉ ºÉàÉÉ{ÉxÉ <ºÉ ºÉàÉÉVÉÉxÉ BÉ ºÉÉlÉ c+ÉÉ ÉBÉ É´ÉÉ£ÉxxÉ ÉÉSÉiÉ ºÉÉÉciªÉ BÉÉÉ +ÉxÉÉãÉ<xÉ ABÉºÉºÉ
और ओपन नवोन्मेष के लिए राष्ट्रीय स्तर पर पहल किए VÉÉxÉ BÉÉ +ÉÉ´É¶ªÉBÉiÉÉ c* <ºÉºÉ ºÉMÉ~xÉ ´ÉÉ¶´ÉBÉ ºÉiÉ® {É® ´ÉÉYÉÉxÉBÉÉ, ¶ÉÉvÉBÉiÉÉ+ÉÉ, É´ÉtÉÉlÉªÉÉ, {ÉÉBÉÉã]ÉVÉ, ¶ÉÉvÉ ºÉºlÉÉxÉÉ,
आविष्कारों, सलाहकार फर्मों, छोटे और मध्यम व्यापारियों A´É =tÉÉàÉªÉÉ BÉÉ É´ÉuiÉÉ iÉBÉ {ÉcSÉ ¤ÉxÉÉxÉ àÉ ºÉFÉàÉ cÉMÉ* <ºÉ ºÉn£É àÉ ´ÉYÉÉxÉBÉÉ, iÉBÉxÉÉÉBÉÉ +ÉÉ® |ÉBÉÉÉ¶ÉBÉÉ ºÉàÉnÉªÉ BÉÉ
आगे आना चाहिए। इस संदर्भ में, भविष्य में वैज्ञानिक विकास BÉ ÉãÉA ºÉºlÉÉxÉMÉiÉ {É®ÉãÉJÉ/ºÉÉºÉcÉ BÉÉ ºlÉÉ{ÉxÉÉ BÉÉ |ÉÉiºÉÉcxÉ ÉnA VÉÉxÉ BÉÉ +ÉÉ´É¶ªÉBÉiÉÉ c*

+ÉÉ<+ÉÉ<ºÉÉ¤ÉÉ uÉ®É AxÉ+ÉÉ<{ÉÉ<+ÉÉ®, BÉÉÉãÉBÉÉiÉÉ BÉÉ {ÉcãÉÉ nÉFÉÉiÉ ºÉàÉÉ®Éc BÉÉ +ÉÉªÉÉVÉxÉ

àÉSÉ {É® +ÉÉºÉÉxÉ ºÉãÉÉcBÉÉÉ® ºÉÉàÉÉÉiÉ BÉÉ ºÉnºªÉ +ÉÉ® ºÉàÉÉÉxÉÉªÉ +ÉÉiÉÉlÉ

xÉ¶ÉxÉãÉ <º]É]áÉ] +ÉÉ{ÉÉ {ÉÉÉàÉÉÉºªÉÉ]BÉãÉ AVÉBÉÉ¶ÉxÉ Ab É®ºÉSÉ (एनआईपीईआर), कोलकाता का पहला वार्षिक दीक्षांत समारोह +ÉÉ<+ÉÉ<ºÉÉ¤ÉÉ àÉ ºÉà{ÉxxÉ c+ÉÉ* nÉFÉÉiÉ ºÉàÉÉ®Éc BÉÉ +ÉvªÉFÉiÉÉ gÉÉ +É¶ÉÉBÉ BÉÉàÉÉ®, +ÉÉ<AAºÉ, ºÉÉSÉ´É, Éb{ÉÉ]àÉ] +ÉÉ{ÉÉ {ÉÉÉàÉÉÉºªÉÉ]BÉãºÉ, ®ºÉÉªÉxÉ A´É =´ÉÉ®BÉ àÉjÉÉãÉªÉ, £ÉÉ®iÉ ºÉ®BÉÉ® A´É +ÉvªÉFÉ º]ÉªÉÉ®MÉ BÉàÉÉ]É +ÉÉ{ÉÉ AxÉ+ÉÉ<{ÉÉ<+ÉÉ®, BÉÉÉãÉBÉÉiÉÉ xÉ BÉÉ*

|ÉÉ. ºÉàÉÉ® BÉÉ. ¥ÉÿàÉSÉÉ®É, àÉcÉÉxÉnÉ¶ÉBÉ, ºÉÉAºÉ+ÉÉ<+ÉÉ®, |ÉàÉJÉ +ÉÉiÉÉlÉ lÉ* |ÉÉ. ÉºÉ r ÉlÉ ®ÉªÉ, ÉxÉn¶ÉBÉ, +ÉÉ<+ÉÉ<ºÉÉ¤ÉÉ, àÉxÉ]É® <xº]É]áÉ] A´É +ÉvªÉFÉ ºÉãÉÉcBÉÉÉ® ºÉÉàÉÉÉiÉ, AxÉ+ÉÉ<{ÉÉ<+ÉÉ®, BÉÉÉãÉBÉÉiÉÉ xÉ ÉbOÉÉ ÉOÉchÉ BÉÉ®xÉ ´ÉÉãÉ BÉÉ ºÉà¤ÉÉÉvÉiÉ ÉBÉªÉÉ* bÉ. |ÉnÉ{É BÉÉàÉÉ® ºÉxÉMÉ{iÉÉ, ®ÉVÉº]É®, AxÉ+ÉÉ<{ÉÉ<+ÉÉ®, BÉÉÉãÉBÉÉiÉÉ xÉ {ÉnBÉ A´É {É®ºBÉÉ® É´ÉVÉiÉÉ+ÉÉ
के नामों की घोषणा BÉÉ +ÉÉ® gÉÉ +É¶ÉÉBÉ BÉÉàÉÉ® xÉ =xcÉ {É®ºBÉÉ® |ÉnÉxÉ ÉBÉªÉ*

U& É´ÉtÉÉlÉªÉÉ xÉ {ÉnBÉ |ÉÉ{iÉ ÉBÉA +ÉÉ® ºÉ´ÉÉSSÉ ºlÉÉxÉ |ÉÉ{iÉ BÉ®xÉ ´ÉÉãÉ {ÉÉSÉ É´ÉtÉÉlÉªÉÉ àÉ ºÉ |ÉiªÉBÉ xÉ

ABÉ É´ÉtÉÉlÉÉ, àÉcÉxÉn¶ÉBÉ, ºÉÉAºÉ+ÉÉ<+ÉÉ® BÉÉ ={ÉºlÉÉiÉ àÉ
श्री अशोक कुमार से डिग्री स्क्रॉल ग्रहण करते हुए

10,000/- àÉãªÉ BÉÉ {ÉºiÉBÉÉ BÉÉ {É®ºBÉÉ® प्राप्त किया। संगोष्ठी को प्रो. सिद्धार्थ ®Éªé, ÉxÉn¶ÉBÉ, +ÉÉ<+ÉÉ<ºÉÉ¤ÉÉ; +ÉºÉÉºÉ BÉEàÉÉ® ¤ÉxÉVÉÉ, |ÉÉVÉBÉ] ÉxÉn¶ÉBÉ, AxÉ+ÉÉ<{ÉÉ<+ÉÉ®, BÉÉãÉBÉÉiÉÉ; gÉÉ ºÉ¤ÉºÉÉSÉÉ ºÉxÉ, +ÉiÉÉ®BÉiÉ |ÉàÉJÉ ºÉÉSÉ´É A´É BÉEàÉÉ¶ÉxÉ® VÉxÉ®ãÉ, £ÉÉàÉ ºÉvÉÉ®, {ÉÉ¶SÉàÉ ¤ÉMÉÉãÉ ºÉ®BÉÉ® +ÉÉ® gÉÉ +Éâóh ZÉÉ, +ÉÉ<AAºÉ, ºÉªÉBÉiÉ ºÉÉSÉ´É, Éb{ÉÉ]àÉ] +ÉÉ{ÉE {ÉÉÉàÉÉºªÉÉ]BÉEãºÉ, ®ºÉÉªÉxÉ A´É =´É®BÉE àÉjÉÉãÉªÉ, £ÉÉ®iÉ ºÉ®BÉÉ® A´É +ÉvªÉFÉ, +ÉBÉÉnÉàÉBÉ ºÉÉàÉÉiÉ, AxÉ+ÉÉ<{ÉÉ<+ÉÉ®, BÉÉãÉBÉÉiÉÉ xÉ ºÉà¤ÉÉvÉiÉ ÉBÉªÉÉ*

|ÉÉ. ¥ÉÿàÉSÉÉ®É, |ÉàÉJÉ +ÉiÉÉlÉ, xÉ **{ÉÉVÉÉ¶ÉÉxÉÉ {ÉÉ® bÉVÉÉ, ºÉÉAºÉ+ÉÉ<+ÉÉ® <xÉ ABÉEbÉàÉBÉ |ÉÉºÉ¶ÉxÉ ºÉBÉºÉºÉ& ãÉÉ´É®ÉVÉÉ n {ÉÉ´É® +ÉÉ{ÉE bÉàºÉ, BÉÉÉàÉ]àÉ]ºÉ Ab {ÉÉºÉ´É®ºÉ** विषय पर nÉFÉÉiÉ ºÉàÉÉ®Éc BªÉÉJªÉÉxÉ ÉnªÉÉ* =xcÉxÉ भारतीय औषधि के क्षेत्र की उपलब्धियों àÉ ºÉÉAºÉ+ÉÉ<+ÉÉ® BÉÉ £ÉÉàÉBÉÉ {É® |ÉBÉÉ¶É bÉãÉÉ* =xcÉxÉ É´ÉSÉÉ® |ÉBÉ] ÉBÉªÉÉ ÉBÉ औषधि-फार्मा का भविष्य एक बहुमुखी +É£ÉMÉàÉ BÉE VÉÉ®A nÉxÉªÉÉ £É® BÉ ºÉÉ£É £ÉÉMÉ àÉ c® +ÉÉªÉ ´ÉMÉ BÉ ãÉÉMÉÉ BÉ º´ÉÉºlªÉ BÉ |É¤ÉvÉxÉ àÉ ÉxÉÉcÉiÉ c* =xcÉxÉ अपने अभिभाषण में विद्यार्थियों को |ÉÉiºÉÉÉcÉiÉ BÉ®iÉ cA c® ºlÉÉiÉ àÉ ¤É½É ºÉÉSÉxÉ BÉÉ BÉcÉ*

प्रो. ब्रह्मचारी के अभिभाषण के ¤ÉÉn gÉÉ +É¶ÉÉBÉ BÉEàÉÉ® xÉ É´ÉtÉÉlÉªÉÉ BÉÉ ºÉà¤ÉÉÉvÉiÉ ÉBÉªÉÉ* Éb0ÉÉ |ÉÉ{iÉ BÉ®xÉ वालों के नामों की घोषणा डॉ. असीस BÉEàÉÉ® ¤ÉxÉVÉÉ, |ÉÉVÉBÉ] ÉxÉn¶ÉBÉ, AxÉ+ÉÉ<{ÉÉ<+ÉÉ®, BÉÉãÉBÉÉiÉÉ xÉ BÉÉ +ÉÉ® 27 É´ÉtÉÉlÉªÉÉ xÉ AàÉAºÉ ({ÉÉÉàÉÉ.) BÉÉ डिग्री स्क्रॉल प्राप्त किए। दो विद्यार्थियों BÉÉ =xÉBÉÉ +ÉxÉ{ÉÉºlÉÉiÉ àÉ Éb0ÉÉ |ÉnÉxÉ BÉÉ MÉ<*

ºÉÉàÉ{É àÉ ÉBÉºÉÉxÉ àÉãÉÉ BÉÉ +ÉªÉÉVÉxÉ

BÉExpÉªÉ औषधीय एवं सगंध {ÉÉvÉÉ ºÉºlÉÉxÉ (ºÉÉàÉ{É), ãÉJÉxÉ>ó में विगत वर्षों की भांति किसान àÉãÉÉ-2011 +ÉªÉÉÉVÉiÉ ÉBÉªÉÉ MÉªÉÉ* <ºÉ +É´ÉºÉ® {É® n¶É BÉ É´ÉÉ£ÉxxÉ ®ÉVªÉÉ, ÉºÉcÉ®, {ÉVÉÉ¤É, cÉ®ªÉÉhÉ, =kÉ®ÉJÉhb, àÉvªÉ |Én¶É ´É =kÉ® |Én¶É BÉ ÉVÉãÉÉ iÉlÉÉ ãÉJÉxÉ>ó BÉ ÉxÉBÉ]´ÉiÉÉ

ÉBÉºÉÉxÉ àÉãÉÉ BÉÉ ABÉE o¶ªÉ

जिलों से लगभग 1500 कृषकों, उद्यमियों ´É =tÉMÉ VÉMÉiÉ ºÉ VÉÖ½ +ÉxÉBÉ |ÉiÉÉxÉÉvÉªÉÉ xÉ £ÉMÉ ÉãÉªÉÉ* <ºÉàÉ ºÉ ãÉMÉ£ÉMÉ 580 ÉBÉºÉÉxÉÉ ने सीमैप कृषि सलाह एसएमएस सेवा प्राप्त BÉE®xÉ ciÉ {ÉVÉÉBÉE®hÉ BÉE®ÉªÉÉ* <ºÉ àÉãÉ BÉ =nPÉÉ]xÉ ºÉàÉÉ®Éc àÉ |ÉÉ. ®ÉàÉ ®ÉVÉ¶ÉJÉ®xÉ, ÉxÉn¶ÉBÉ, AxÉ¤ÉÉ+ÉÉ®+ÉÉ<, |ÉÉ. +ÉÉ®Aºɺ BÉÉ®ÉàÉ, कुलपति, नरेन्द्र देव कृषि एवं प्रौद्योगिकी É´É¶´ÉÉ´ÉtÉãÉªÉ iÉlÉÉ {É´É +ÉÉ<AAºÉ gÉÉ {ÉÉ.Aºɺ. कृष्णन व दिल्ली विश्वविद्यालय की भूतपूर्व प्रोफेसर शांता कृष्णन उपस्थित थे।

अपने स्वागत भाषण में सीमैप के ÉxÉn¶ÉBÉ |ÉÉ. ®ÉàÉ ®ÉVÉ¶ÉJÉ®xÉ xÉ BÉEcÉ ÉBÉ ºÉÉàÉ{É ¶ÉÉvÉ BÉ ºÉÉlÉ-ºÉÉlÉ ªÉcÉ É´ÉBÉÉºÉiÉ |ÉÉètÉÉMÉÉBÉEªÉÉ BÉÉ ÉBÉºÉÉxÉÉ iÉBÉ {ÉcSÉÉxÉ BÉ ÉãÉA ÉxÉ®xiÉ® |ÉªÉÉºÉ®iÉ c* =xcÉxÉ BÉEcÉ ÉBÉ ÉBÉºÉÉxÉ ´ÉÉºiÉ´É àÉ cÉÉ® +ÉxÉºÉvÉÉxÉ BÉ ÉãÉA BÉÉ]ãÉ\º ªÉÉÉxÉ =i|É®BÉ BÉÉ iÉ®c BÉÉªÉ BÉ®iÉ c* =xºÉ SÉSÉÉ BÉ®xÉ BÉ ={É®ÉxiÉ càÉ +ÉxºÉvÉÉxÉ BÉÉ Én¶ÉÉ ÉxvÉÉÉ®iÉ BÉ®xÉ àÉ àÉnn ÉàÉãÉiÉÉ c* =xcÉxÉ <ºÉBÉ ÉãÉA ÉBÉºÉÉxÉÉ +ÉÉ® =tÉÉàÉªÉÉ BÉ ªÉÉMÉnÉxÉ BÉÉ ºÉ®ÉcxÉÉ BÉÉ* इस अवसर पर नरेन्द्र देव कृषि एवं प्रौद्योगिकी É´É¶´ÉÉ´ÉtÉãÉªÉ BÉ BÉÉãÉ{ÉÉiÉ |ÉÉ. +ÉÉ®.Aºɺ. कुरील ने किसानों को सलाह दी कि औषधीय +ÉÉ® ºÉMÉÉvÉ {ÉÉvÉÉ BÉÉ xÉ< É´ÉBÉÉºÉiÉ iÉBÉÉxÉBÉÉÉ +É{ÉxÉÉBÉE® <xÉ {ÉÉvÉÉ BÉÉ ={ÉVÉ ¤ÉfÉxÉ BÉ ÉãÉA +ÉMÉ +ÉÉªÉ* =xcÉxÉ VÉ½É ¤É]É +ÉÉ® ºÉÉMÉÉVÉBÉiÉ iÉãÉÉ BÉÉ É´É{ÉhÉxÉ àÉ +ÉxÉ ´ÉÉãÉÉ समस्याओं का जिक्र किया और आशा व्यक्त BÉÉ ÉBÉ <ºÉ |ÉBÉÉ® BÉÉ {É®º{É® SÉSÉÉ ºÉ AºÉÉ ºÉàÉºªÉÉ+ÉÉ BÉÉ ÉxÉnÉxÉ {ÉÉªÉÉ VÉÉ ºÉBÉiÉÉ c* राष्ट्रीय वनस्पति अनुसंधान संस्थान के निदेशक bÉ. ºÉÉ.Aºɺ. xÉÉ]ªÉÉãÉ xÉ <ºÉ +É´ÉºÉ® {É® ¤ÉÉãÉiÉ cA ÉBÉºÉÉxÉ àÉãÉ BÉ +ÉªÉÉVÉxÉ BÉÉ ºÉ®ÉcxÉÉ BÉÉ +ÉÉ® BÉcÉ ÉBÉ ÉBÉºÉÉxÉ uÉ®É xÉªÉÉ iÉBÉÉxÉÉBÉÉ BÉ <ºiÉàÉÉãÉ ºÉ MÉÉ´ÉÉ àÉ É´ÉBÉÉºÉ BÉÉ xÉªÉ àÉÉMÉ |É¶ÉºiÉ cÉM* bÉ. BÉÉ.ºÉÉ. MÉ{iÉÉ, ÉxÉn¶ÉBÉ, +ÉÉ<+ÉÉ<]É+ÉÉ® xÉ +É{ÉxÉ ºÉàtÉÉvÉxÉ àÉ ºÉÉàÉ{É BÉÉ àÉlÉÉ +ÉÉ® nºÉ® {ÉÉºÉãÉÉ àÉ ÉBÉªÉ MÉªÉ ªÉÉMÉnÉxÉ BÉÉÉ SÉSÉÉ BÉE®iÉ cA BÉEcÉ ÉBÉ n¶É BÉÉ ºÉàÉÉè r ÉBÉºÉÉxÉÉ BÉÉ ºÉàÉÉè r {É® cÉ ÉxÉ£É® c* =xcÉxÉ +ÉMÉ BÉEcÉ ÉBÉ ÉBÉºÉÉxÉ £ÉÉ ÉxÉiÉ xÉªÉ |ÉªÉÉMÉ BÉE®iÉ ®ciÉ c VÉÉºÉºÉ ´ÉÉÿÉÉxÉBÉÉÉ BÉÉ £ÉÉ +É{ÉxÉ +ÉxºÉvÉÉxÉ àÉ àÉnn ÉàÉãÉiÉÉ c*

ÉBÉºÉÉxÉ àÉãÉ BÉ +É´ÉºÉ® {É® ºÉÉàÉ{É uÉ®É **º]ÉÉ´ÉªÉÉ** BÉÉ ABÉE xÉªÉÉ |ÉVÉÉÉiÉ **ºÉÉàÉ{É àÉvÉ** BÉÉ É´ÉàÉÉSÉxÉ ÉBÉªÉÉ MÉªÉÉ VÉÉºÉàÉ ãÉMÉ£ÉMÉ 12 |ÉÉiÉ¶ÉiÉ ºÉ £ÉÉ +ÉÉvÉBÉ º]ÉÉ´ÉªÉÉºÉÉ<b {ÉÉªÉÉ VÉÉiÉÉ c iÉlÉÉ iÉÉVÉÉ cÉ BÉÉ ={ÉVÉ ãÉMÉ£ÉMÉ 130 BÉÉiÉãÉ |ÉÉiÉ cBÉ]ªÉ® c* <ºÉ अवसर पर संस्थान के वरिष्ठ वैज्ञानिक व |ÉÉètÉÉMÉÉBÉÉ A´É BªÉÉ{ÉÉ® É´ÉBÉÉºÉ BÉ +ÉvªÉFÉ bÉ. +ÉxÉãÉ BÉEàÉÉ® ÉºÉc xÉ ºÉÉàÉ{É BÉÉ MÉÉiÉÉ´ÉÉvÉªÉÉ ºÉ +É´ÉMÉiÉ BÉE®ÉªÉÉ iÉlÉÉ ÉBÉºÉÉxÉ

àÉãÉ àÉ É´ÉÉ£ÉxÉ +ÉÉªÉÉVÉxÉÉ BÉÉ ºô{É®JÉÉ |ÉºiÉiÉ BÉEÉ* =xcÉxÉ +ÉÉÿ´ÉÉxÉ ÉBÉEªÉÉ ÉBÉ +ÉÉVÉ ºÉàÉªÉ BÉÉ àÉÉMÉ c ÉBÉ n¶É BÉÉ £ÉÉàÉ, VÉãÉ´ÉÉªÉ iÉlÉÉ कृषकों के संसाधनों को दृष्टिगत रखते हुए ´ÉYÉÉÉxÉBÉÉ ¶ÉÉvÉÉ ´É =xÉiÉ |ÉÉtÉÉÉMÉBÉÉªÉÉ BÉÉ =tÉÉMÉ VÉMÉiÉ iÉBÉ {ÉcSÉÉxÉ BÉÉ ÉãÉA iÉBÉÉxÉÉBÉÉÉ cºiÉÉiÉ®hÉ ¤ÉciÉ cÉ +ÉÉ´É¶ªÉBÉ cÉ MÉªÉÉ c iÉÉÉBÉÉ +ÉÉlÉBÉ ºÉàÉºªÉÉ BÉÉ ºÉàÉÉvÉÉxÉ ºÉ£ÉÉ´É cÉ ºÉBÉÉ*

इस अवसर पर आयोजित गोष्ठी में ÉBÉºÉÉxÉÉ, ´ÉYÉÉÉxÉBÉÉÉ, =tÉÉàÉªÉÉ iÉlÉÉ =tÉÉMÉ VÉMÉiÉ ºÉ VÉ½ cA |ÉÉiÉÉxÉÉvÉªÉÉ xÉ ¤Éf-SÉf BÉE® हिस्सा लिया। इस गोष्ठी में मुख्य औषधीय A´É ºÉMÉvÉ {ÉÉvÉÉ BÉÉ JÉiÉÉ, |ÉºÉºBÉE®hÉ, àÉãªÉ ´ÉÉ r, É´É{ÉhÉxÉ ºÉ ºÉƤÉÉvÉiÉ àÉÉMÉn¶ÉxÉ ciÉ {ÉÉ®SÉSÉÉ BÉÉ MÉªÉÉ iÉlÉÉ ÉBÉºÉÉxÉÉ BÉÉ =xÉBÉÉ JÉiÉÉ BÉÉ =xÉiÉ VÉÉxÉBÉÉÉ®É iÉlÉÉ ¤ÉÉVÉÉ® BÉÉ ¤ÉÉ® àÉ बताया गया। किसानों ने औषधीय एवं सगंध {ÉÉvÉÉ BÉÉ ºÉn£É àÉ É´ÉºiÉiÉ |É¶xÉ {ÉÚU ÉVÉºÉBÉÉ ºÉàÉÉvÉÉxÉ ´ÉYÉÉÉxÉBÉÉÉ uÉ®É ÉBÉEªÉÉ MÉªÉÉ*

<ºÉ +É´ÉºÉ® {É® É´ÉÉ£ÉxÉ |Én¶ÉxÉªÉÉ BÉÉ +ÉÉªÉÉVÉxÉ £ÉÉ ÉBÉEªÉÉ MÉªÉÉ ÉVÉºÉàÉ ºÉÉàÉÉ{É uÉ®É ºÉSÉÉÉãÉiÉ ºÉFÉàÉ {ÉÉ®ªÉÉVÉxÉÉ, c¤ÉãÉ =i{ÉÉn, £ÉÉ®iÉÉªÉ º]] ¤ÉBÉ, ¤ÉBÉ +ÉÉ{ÉE <ÉbªÉÉ, º´É®ÉVÉ c¤ÉãÉ {ãÉÉ]ºÉ ÉãÉÉàÉ]b iÉlÉÉ ºÉÉàÉÉ{É |ÉBÉÉÉ¶ÉxÉ àÉÉJÉ c* <ºÉ +É´ÉºÉ® {É® É´ÉÉ£ÉxÉ =tÉÉMÉ VÉMÉiÉ BÉ |ÉÉiÉÉxÉÉvÉ £ÉÉ ={ÉºlÉiÉ lÉ*

<ºÉ +É´ÉºÉ® {É® àÉÉcãÉÉ+ÉÉ BÉÉ ºÉÉàÉÉ{É iÉBÉÉxÉÉBÉÉÉ {É® +ÉÉvÉÉÉ®iÉ +ÉMÉ®¤ÉkÉÉ ¤ÉxÉÉxÉ {É® |ÉÉ¶ÉFÉhÉ £ÉÉ ÉnªÉÉ MÉªÉÉ* º´ÉªÉ ºÉcÉªÉiÉÉ ºÉàÉc ¤ÉÉ®É¤ÉBÉÉ ´É ¤ÉÉBÉ]É BÉÉ àÉÉcãÉÉ+ÉÉ xÉ cºiÉ ÉxÉàÉÉiÉ ºÉMÉÉÉvÉiÉ +ÉMÉ®¤ÉkÉÉ BÉÉ |Én¶ÉxÉ £ÉÉ ÉBÉEªÉÉ*

bÉ. ºÉVÉÉªÉ BÉÉàÉÉ®, ´ÉYÉÉÉxÉBÉÉ, |ÉÉtÉÉÉMÉBÉÉ एवं व्यापार विकास ने कार्यक्रम का संचालन किया। अन्त में संस्थान के वरिष्ठ वैज्ञानिक bÉ. +ÉÉxÉÉãÉ BÉÉàÉÉ® ÉºÉc xÉ ºÉÉàÉÉÉhÉ FÉjÉÉ ºÉ आये हुए कृषकों, उद्यमियों व उद्योग जगत iÉlÉÉ |ÉºÉ ´É àÉÉÉbªÉÉ ´É +ÉxªÉ ºÉ£ÉÉ +ÉÉiÉÉlÉªÉÉ BÉÉ cÉÉnBÉ vÉxªÉ´ÉÉn YÉÉÉ{ÉiÉ ÉBÉEªÉÉ*

{ÉÉBÉÉÉã]É]ÉxÉMÉ Ab àÉÉÉ]É´É¶ÉxÉ Ab AbÉ{¶ÉxÉ +ÉÉ{ÉÉ ºBÉÉãºÉ Ab BÉÉÉãÉVÉ {É® BÉÉÉªÉ¶ÉÉãÉÉ

bÉ. +ÉÉ®.ºÉÉ. ¤Éâó+ÉÉ, ´ÉYÉÉÉxÉBÉÉ <SÉÉVÉ,xÉÉºÉ] <ºÉ +É´ÉºÉ® {É® ¤ÉÉãÉiÉ cA

xÉÉº], VÉÉ®cÉ] àÉ {ÉÉBÉÉÉã]É]ÉxÉMÉ Ab àÉÉÉ]É´É¶ÉxÉ Ab AbÉ{¶ÉxÉ +ÉÉ{ÉÉ ºBÉÉãºÉ Ab BÉÉÉãÉVÉ ¤ÉÉÉ< ºÉÉAºÉ+ÉÉ<+ÉÉ® ãÉè¤ºÉ {É® ABÉ nÉ-Én´ÉºÉÉªÉ BÉÉÉªÉ¶ÉÉãÉÉ +ÉÉªÉÉÉVÉiÉ BÉÉÉ MÉ<* bÉ. +ÉÉ®.ºÉÉ. ¤Éâó+ÉÉ, ´ÉYÉÉÉxÉBÉÉ-ASÉ A´É ´ÉYÉÉÉxÉBÉÉ <SÉÉVÉ, xÉÉº], xÉ =nPÉÉ]xÉ ºÉàÉÉ®Éc BÉÉ +ÉvªÉFÉiÉÉ BÉÉ और स्वागत अभिभाषण दिया। डॉ. बरूआ ने अभिभाषण में बताया कि ऐसी कार्यशाला +ÉÉªÉÉÉVÉiÉ BÉE®xÉ BÉÉ =q¶ªÉ n¶É BÉ ÉxÉàÉÉhÉ àÉ É¶ÉFÉBÉÉÉ uÉ®É ÉxÉ£ÉÉ< VÉÉxÉ ´ÉÉãÉÉ £ÉÉÉàÉBÉÉÉ BÉÉ vªÉÉxÉ àÉ ®JÉxÉÉ c* =xcÉxÉ |ÉÉiÉ£ÉÉÉMÉªÉÉ uÉ®É ÉnJÉÉA MÉA =iºÉÉc BÉÉ |É¶ÉºÉÉ BÉÉ +ÉÉ® +ÉÉ¶ÉÉ BªÉBÉiÉ BÉÉ ÉBÉ <ºÉ BÉÉªÉ¶ÉÉãÉÉ ºÉ =xcå BÉÉ{ÉEÉ ãÉÉ£É cÉMÉÉ*

bÉ. AãÉ. xÉÉlÉ, ´ÉYÉÉÉxÉBÉÉ-A{ÉÉ, xÉÉº] +ÉÉ® |ÉÉÉºÉàÉ ºÉàÉx´ÉªÉBÉ xÉ ªÉÉVÉxÉÉ BÉÉ ºÉÉFÉ{iÉ ºô{É®JÉÉ É´É´É®hÉ Énª ÉÉ +ÉÉ® ¤ÉiÉÉªÉÉ ÉBÉ ªÉc ªÉÉVÉxÉÉ {É´É àÉcÉÉxÉn¶ÉBÉ ºÉÉAºÉ+ÉÉ<+ÉÉ®, bÉ. +ÉÉ®.A. àÉÉÉ¶ÉãÉBÉ® BÉÉ nxÉ c +ÉÉ® <ºÉ ªÉÉVÉxÉÉ BÉÉ àÉJªÉ =q¶ªÉ É´ÉYÉÉxÉ É¶ÉFÉÉ BÉÉ ¤ÉfÉ´ÉÉ nxÉÉ +ÉÉ® É´ÉYÉÉxÉ É¶ÉFÉBÉÉÉ BÉÉ YÉÉxÉ BÉÉ ¤ÉfÉxÉÉ +ÉÉ® |ÉÉ®iÉ BÉE®xÉÉ c* BÉÉªÉ¶ÉÉãÉÉ BÉÉ ÉãÉA nÉ +ÉãÉMÉ-+ÉãÉMÉ ¤ÉSÉ ¤ÉxÉÉA MÉA, ABÉ £ÉÉÉiÉBÉÉÉ BÉÉ ÉãÉA +ÉÉ® nºÉ®É ®ºÉÉªÉxÉ ¶ÉÉºjÉ BÉÉ ÉãÉA*

iÉBÉÉxÉÉBÉÉÉ ºÉjÉÉ àÉ ãÉÉBÉÉÉ|ÉªÉ BªÉÉJªÉÉxÉ, SÉSÉÉA iÉlÉÉ xÉÉº] BÉÉ É´É£ÉÉxÉ É´É£ÉÉMÉÉ BÉÉ nÉ®É ¶ÉÉÉàÉãÉ lÉÉ ÉVÉºÉàÉ |ÉÉiÉ£ÉÉÉMÉªÉÉ xÉ xÉÉº] BÉÉ ´ÉYÉÉÉxÉBÉÉÉ ºÉ ºÉÉvÉ ºÉ´ÉÉn ÉBÉEªÉÉ* कार्यशाला के प्रतिष्ठित वक्ताओं में शामिल c, |ÉÉ. {ÉÉ.BÉÉ. £ÉªÉÉxÉ, ®ÉVÉº]É®, Éb¥ÉMÉf É´É¶´É´ÉtÉÉãÉªÉ; |ÉÉ. BÉÉãÉªÉÉxÉ ¤Éâó+ÉÉ, £ÉÉÉiÉBÉÉÉ É´É£ÉÉMÉ, MÉ´ÉÉcÉ]É É´É¶´É´ÉtÉÉãÉªÉ; |ÉÉ. A.]É. JÉÉxÉ, ®ºÉÉªÉxÉ É´É£ÉÉMÉ, +ÉÉ<]É MÉ´ÉÉcÉ]É; |ÉÉ. {ÉÉ. {ÉÉBÉÉxÉ, ®ºÉÉªÉxÉ É´É£ÉÉMÉ, गुवाहाटी विश्वविद्यालय जिन्होंने क्रमशः AªÉ®ÉºÉÉãÉ Ab BÉãÉÉ<àÉ], |ÉÉ¤ÉÉ¤ÉÉãÉ]É Ab º]É]ÉÉº]BÉºÉ& A{ãÉÉBÉÉ¶ÉxÉ <xÉ {ÉÉÉÉVÉBÉºÉ ABÉºÉ{ÉÉÉ®àÉ]ºÉ, ABÉºÉ{ÉÉÉ®ªÉºÉ É´Én <xÉ ºÉÉ] VÉxÉÉ®]b ¥ÉÉàÉÉÉxÉÉªÉãÉ +ÉÉªÉxÉ <xÉ +ÉMÉÉxÉBÉÉ ÉºÉxlÉÉºÉºÉ iÉlÉÉ BÉÉ]ÉãÉÉºÉºÉ Ab +ÉMÉÉxÉBÉÉ ÉºÉxlÉÉºÉºÉ +ÉÉÉn {É® BÉªÉÉJªÉÉxÉ ÉnA*

xÉÉº] BÉÉ ´ÉYÉÉÉxÉBÉÉ ´ÉBÉiÉÉ+ÉÉ àÉ ¶ÉÉÉàÉãÉ lÉ bÉ. +ÉÉ®.BÉÉ. ¤Éâó+ÉÉ, bÉ. A. MÉÉºÉ´ÉÉàÉÉ, bÉ. AºÉ. àÉÉc=qÉxÉ iÉlÉÉ bÉ. ºÉÉ®£É ¤Éâó+ÉÉ जिन्होंने क्रमशः द एरोमैटिक स्यूडोक्रिस्टेलाइट्स इन कोलः एन एक्स-® ºBÉÉ]É®MÉ º]bÉ, ¤ÉÉªÉÉ-BÉÉ]ÉãÉÉº] A ºÉÉº]xÉ¤ÉãÉ ÉºÉlÉÉ]BÉ]ãÉ {ÉÉÉ® ºÉÉxÉ BÉÉÉàÉBÉÉãÉ |ÉÉºÉÉºÉVÉ, º{ÉÉºÉÉÉ{ÉBÉÉ +ÉÉªÉxÉ <{ÉÉBÉ]ºÉ +ÉÉ® àÉÉbxÉ BÉÉxºÉÉ{É[] +ÉÉ{ÉÉ Aº]É{ÉÉÉVÉBÉºÉ {É® BªÉÉJªÉÉxÉ ÉnªÉÉ*

BÉÉªÉ¶ÉÉãÉÉ BÉÉ ºÉàÉÉ{ÉxÉ ABÉ ºÉFÉ{iÉ ºÉàÉÉ{ÉxÉ ºÉjÉ BÉÉ ºÉÉlÉ c+ÉÉ ÉVÉºÉBÉÉ +ÉvªÉFÉiÉÉ bÉ. +ÉÉ®.ºÉÉ. ¤Éâó+ÉÉ, ´ÉYÉÉÉxÉBÉÉ <SÉÉVÉ,xÉÉº] xÉ BÉÉÉ ÉVÉºÉàÉ |ÉÉiÉ£ÉÉÉMÉªÉÉ xÉ +É{ÉxÉ ÉxÉVÉÉ +ÉxÉ£É´É BÉÉÉ ¤ÉÉ]É +ÉÉ® <ºÉ =SSÉºiÉ®ÉªÉ BÉÉÉªÉ¶ÉÉãÉÉ BÉÉ +ÉÉªÉÉVÉxÉ BÉÉ ÉãÉA xÉÉº] iÉlÉÉ ºÉÉAºÉ+ÉÉ<+ÉÉ® BÉÉ |ÉÉiÉ +ÉÉ£ÉÉ® BªÉBÉiÉ ÉBÉEªÉÉ* +ÉiÉiÉ& |ÉÉiÉ£ÉÉÉMÉªÉÉ BÉÉÉ |ÉàÉÉhÉ-{ÉjÉ |ÉnÉxÉ ÉBÉA MÉA* BÉÉªÉ¶ÉÉãÉÉ àÉ VÉÉ®cÉ] iÉlÉÉ É¶É´ÉºÉÉMÉ® ÉVÉãÉ BÉÉ É´ÉÉ£ÉxÉ BÉÉÉãÉVÉÉ के 23 शिक्षकों ने सक्रिय रूप से भाग लिया।

ÉxÉàÉÉÉhÉ ºÉ®SÉxÉÉ+ÉÉ BÉÉ £ÉBÉÉà{ÉÉªÉ iÉlÉÉ ´ÉÉªÉ |ÉÉiÉ®ÉvÉÉ +ÉÉ£ÉBÉÉã{ÉxÉ {É® BÉÉÉªÉ¶ÉÉãÉÉ

परिचयात्मक पाठ्यक्रम का उद्घाटन समारोह

उन्नत पाठ्यक्रम की सामग्री का विमोचन

परिचयात्मक पाठ्यक्रम की सामग्री का विमोचन

BÉÉxpÉªÉ £É´ÉxÉ +ÉxÉÖºÉÆvÉÉxÉ ºÉÆºlÉÉxÉ (ºÉÉ¤ÉÉÒ+ÉÉ®+ÉÉ<), °ô½BÉÉÒ (ºÉÉAºÉ+ÉÉ<+ÉÉ®) iÉlÉÉ <ÉbªÉxÉ ºÉÉºÉÉ<]Ò {ÉEÉ® É´Éb <VÉÉÒxÉªÉ®Ò (+ÉÉ<AºÉb¤ãªÉÚ), °ô½BÉÉÒ xÉä ºÉªÉÖBÉiÉ °ô{É ºÉä £É´ÉxÉ ºÉ®SÉxÉÉ+ÉÉ BÉÉ £ÉBÉÉà{ÉÉªÉ iÉlÉÉ ´ÉÉªÉ |ÉÉiÉ®ÉvÉÉ +ÉÉ£ÉBÉÉã{ÉxÉ iÉÉi{É¶SÉÉiÉ <]®xÉä¶ÉxÉãÉ Ab´ÉÉºÉ ºBÉÉãÉ <xÉ É´Éb <VÉÉÒxÉªÉ®Ò {É® 3-6 ÉnºÉÆà¤É® 2010 iÉBÉÉ BÉÉÉªÉ¶ÉÉãÉÉ-सह-प्रशिक्षण पाठ्यक्रम का आयोजन ÉBÉÉªÉÉ*

£É´ÉxÉ ºÉ®SÉxÉÉ+ÉÉ BÉÉ £ÉBÉÉà{ÉÉªÉ iÉlÉÉ ´ÉÉªÉ |ÉÉiÉ®ÉvÉÉ +ÉÉ£ÉBÉÉã{ÉxÉ {É® BÉÉÉªÉ¶ÉÉãÉÉ BÉÉ =nPÉÉ]xÉ ºÉàÉÉ®Éc BÉÉ àÉÖJªÉ +ÉÉiÉÉlÉ °ôc® É´É¶´ÉÉ´ÉtÉÉãÉªÉ, ¤ÉSÉÉàÉ, VÉàÉxÉÉ BÉÉ |ÉÉ. àÉÉ<BÉãÉ BÉÉºÉ{É®ºBÉÉÒ lÉ iÉlÉÉ |ÉÉ. AºÉ.BÉÉ. £É]]ÉSÉÉªÉÉ, ÉxÉnä¶ÉBÉ, BÉÉxpÉªÉ £É´ÉxÉ +ÉxÉÖºÉÆvÉÉxÉ ºÉÆºlÉÉxÉ, °ô½BÉÉÒ, £ÉÉ®iÉ समारोह के विशिष्ट अतिथि थे। डॉ. अचल मित्तल, पाठ्यक्रम समन्वयक, ´ÉYÉÉxÉBÉÉ, ºÉÉ¤ÉÉÒ+ÉÉ®+ÉÉ< iÉlÉÉ ºÉÉSÉ´É आईएसडब्ल्यूई ने पाठ्यक्रम की रूपरेखा iÉlÉÉ +ÉÉ<AºÉb¤ãªÉÚ uÉ®É ÉBÉA MÉA क्रियाकलापों की जानकारी दी। उद्घाटन समारोह में परिचयात्मक पाठ्यक्रम की BÉÉÉªÉ´ÉÉcÉ BÉÉÉ £ÉÉ VÉÉ®É ÉBÉªÉÉ MÉªÉÉ*

प्रो. प्रेम कृष्णा, प्रो. एस.के. £É]]ÉSÉÉªÉÉ, |ÉÉ. bÉ. {ÉÉ®, bÉ. AxÉ. ãÉFàÉhÉxÉ, bÉ. AºÉ. +É°ôhÉÉSÉãÉàÉ, |ÉÉ. {ÉÉ.BÉÉ. {ÉÉb, |ÉÉ. bÉ.BÉÉ. {ÉÉãÉ, |ÉÉ. +É£ÉªÉ MÉ{iÉÉ, |ÉÉ. ´ÉÉ< ÉºÉc, bÉ. xÉ´ÉÉxÉ BÉ´ÉÉjÉÉ तथा डॉ. अचल मित्तल जैसे प्रतिष्ठित ´ÉBÉiÉÉ+ÉÉ xÉ BªÉÉJªÉÉxÉ ÉnA iÉlÉÉ +É{ÉxÉ +ÉxÉ£É´É ¤ÉÉ]* =xcÉxÉ ´ÉÉªÉ <VÉÉÉxÉªÉ®Ò BÉÉ àÉÉãÉ-£ÉÉiÉ ÉºÉuÉxiÉÉÉ iÉlÉÉ ´ÉÉªÉ iÉlÉÉ £ÉBÉÉà{É <VÉÉÉxÉªÉ®Ò BÉÉ ºÉ¤ÉÆvÉ àÉ +ÉÉ£ÉBÉÉã{ÉxÉ ºÉBÉÉã{ÉxÉÉ+ÉÉ {É® xÉÉÉxÉiÉàÉ É´ÉBÉÉºÉ BÉÉ ¤ÉÉ® àÉ SÉSÉÉ BÉÉ* BÉÉU àÉÉci´É{ÉÚhÉ BªÉÉJªÉÉxÉ ÉxÉàxÉÉãÉÉJÉiÉ lÉ&

- ºÉ®SÉxÉÉ+ÉÉ BÉÉÉ MÉÉiÉBÉÉÉ
- ´ÉÉªÉ BÉÉÉ àÉÉãÉÉ£ÉiÉ |ÉBÉÉÉiÉ
- ¤ÉãÉÉ ¤ÉÉbÉ AÉ® bÉªÉxÉÉÉàÉBÉÉÉºÉ
- >óSÉ £É´ÉxÉÉ {É® ´ÉÉªÉ £ÉÉ®hÉ ´É <xÉBÉÉ ºÉÉciÉÉMÉiÉ |ÉÉ´ÉvÉÉxÉ
- BÉàÉ >óSÉ £É´ÉxÉÉ {É® ´ÉÉªÉ £ÉÉ®hÉ ´É <xÉBÉÉ ºÉÉciÉÉMÉiÉ |ÉÉ´ÉvÉÉxÉ
- ´ÉÉªÉ ºÉ®MÉÉ BÉÉÉ ={ÉªÉÉÉMÉ
- £ÉÉ®iÉ BÉÉ £ÉBÉÉà{ÉÉªÉ BÉÉÉb
- ´ÉÉªÉ iÉlÉÉ £ÉBÉÉà{É BÉÉ ¤ÉÉSÉ ºÉàÉÉxÉiÉÉA iÉlÉÉ É´ÉÉ®vÉÉ£ÉÉºÉ

<ºÉ BÉÉÉªÉ¶ÉÉãÉÉ ºÉ ¤É½É ºÉJªÉÉ àÉ ºÉ®BÉÉ®É iÉlÉÉ ÉxÉVÉÉ FÉjÉÉ BÉÉ |ÉÉiÉÉxÉÉvÉ ãÉÉÉ£ÉÉxÉ´ÉiÉ cA* BÉÉÉªÉ¶ÉÉãÉÉ BÉÉ nÉ®ÉxÉ MÉcxÉ É´ÉSÉÉ®-É´ÉàÉ¶É £ÉÉ cA+ÉÉ* BÉÉºÉÉã]MÉ <VÉÉÉxÉªÉ®ÉMÉ ºÉÉ´ÉÉºÉÉVÉ, àÉÉcÉMÉÉxÉ <ÉbªÉÉ |ÉÉ. ÉãÉ., àÉÉc®É BÉÉºÉãÉ]]ºÉ, BÉÉºÉ]BÉ¶ÉxÉ BÉÉ]ÉãÉ<VÉºÉ |ÉÉ.ÉãÉ., AxÉ]É{ÉÉºÉÉ, VÉ{ÉÉ AºÉÉºÉA]ºÉ ÉãÉ., +ÉÉ®bÉ¤ãªÉbÉ+ÉÉ< BÉÉºÉÉã]MÉ <VÉÉÉxÉªÉºÉ, cbBÉÉ iÉlÉÉ ºÉÉ¤ÉÉ+ÉÉ®+ÉÉ< VÉºÉ +ÉxÉBÉÉ ºÉMÉ~xÉÉ ºÉ इंजीनियरों/व्यावसायियों ने कार्यक्रम में ºÉc£ÉÉÉMÉiÉÉ BÉÉÉ* ºÉBÉÉÉªÉ ºÉnºªÉÉ BÉÉ +ÉÉ<+ÉÉ<]É, BÉÉÉxÉ{É®, +ÉÉ<]É-¤ÉÉASÉªÉ, AxÉ+ÉÉ<]É, ÉjÉSÉÉ, AxÉ+ÉÉ<]É, ºÉ®lÉJÉÉãÉ, AxÉ+ÉÉ<]É, nMÉÉ{É® ºÉ +ÉÉàÉÉjÉiÉ ÉBÉªÉÉ MÉªÉÉ lÉÉ iÉlÉÉ <ºÉàÉ +ÉxÉÉºÉvÉÉxÉ +ÉvªÉÉiÉÉ £ÉÉ ºÉÉàÉÉãÉiÉ cA*

<]®xÉä¶ÉxÉãÉ Ab´ÉÉºÉ ºBÉÉãÉ <xÉ É´Éb <VÉÉÉxÉªÉ®Ò BÉÉ +ÉÉªÉÉVÉxÉ ºÉÉ¤ÉÉÒ+ÉÉ®+ÉÉ<,

º½þBÉÉÉ iÉlÉÉ +ÉÉ<AºÉb¤ãªÉ<, º½þBÉÉÉ uÉ®É 6 ÉnºÉà¤É® BÉÉÉ ºÉªÉBÉiÉ º{É ºÉ ÉBÉEªÉÉ MÉªÉÉ lÉÉ* BÉÉEªÉ¶ÉÉãÉÉ BÉÉÉ +ÉÉªÉÉVÉxÉ MãÉÉ¤ÉãÉ ºÉ]® +ÉÉ{ÉE ABÉºÉãÉºÉ,]ÉBÉªÉÉ {ÉÉÉãÉ]ÉBÉxÉBÉE ªÉÉxÉ´ÉÉºÉ]É, VÉÉ{ÉÉxÉ BÉE ºÉcªÉÉMÉ ºÉ ÉBÉEªÉÉ MÉªÉÉ VÉÉ 8 ÉnºÉà¤É® 2010 iÉBÉE SÉãÉÉ*

BÉÉEªÉ¶ÉÉãÉÉ BÉÉÉ =nPÉÉ]xÉ]ÉBÉªÉÉ {ÉÉÉãÉ]ÉBÉxÉBÉE É´É¶´ÉÉ´ÉtÉÉãÉªÉ, VÉÉ{ÉÉxÉ BÉE |ÉÉ. ªÉÉBÉEªÉÉ iÉàÉ®É uÉ®É ÉBÉEªÉÉ MÉªÉÉ* |ÉÉ. प्रेम कृष्णा, उपाध्यक्ष, आईएनएई एवं अध्यक्ष अनुसंधान परिषद, केन्द्रीय भारतीय +ÉxÉºÉvÉÉxÉ ºÉºlÉÉxÉ, º½þBÉÉÉ xÉ ºÉàÉÉ®Éc BÉÉÉ ¶ÉÉ£ÉÉ ¤ÉfÉ< iÉlÉÉ £ÉÉ®iÉ àÉ ´ÉÉªÉ <VÉÉÉxÉÉªÉÉ®É BÉÉÉ ÉºlÉÉiÉ {É® +É{ÉxÉ É´ÉSÉÉ® |ÉºiÉÉiÉ ÉBÉEA* |ÉÉ. AºÉ.BÉÉ. £É]]ÉSÉÉªÉ, ÉxÉn¶ÉBÉE, BÉExpÉªÉ £ÉÉ®iÉÉªÉ +ÉxÉºÉvÉÉxÉ ºÉºlÉÉxÉ, º½þBÉÉÉ xÉ ºÉàÉÉ®Éc BÉÉÉ +ÉvªÉFÉiÉÉ की। डॉ. अचल मित्तल, पाठ्यक्रम ºÉàÉx´ÉªÉBÉE, ´ÉªÉÉÉxÉBÉE ºÉÉ¤ÉÉ+ÉÉ®+ÉÉ< iÉlÉÉ ºÉÉSÉ´É, +ÉÉ<AºÉb¤ãªÉ< xÉ +ÉÉ<AºÉb¤ãªÉ< uÉ®É BÉÉÉ VÉÉ ®cÉ MÉÉiÉÉ´ÉÉvÉªÉÉ BÉÉÉ º{É®JÉÉ प्रस्तुत की। सभी प्रतिष्ठित वक्ताओं के BªÉÉJªÉÉxÉÉ ´ÉÉãÉÉ |ÉÉºÉÉÉbMºÉ VÉÉ®É BÉÉÉ MÉ<*

<ºÉ BÉÉEªÉ¶ÉÉãÉÉ àÉ VÉÉ{ÉÉxÉ, +ÉÉº]ÉãÉªÉÉ, BÉExÉÉbÉ, cÉMÉBÉÉÉMÉ, iÉÉ<´ÉÉxÉ, जर्मनी, अमेरिका व भारत के विशेषज्ञों xÉ £ÉÉMÉ ÉãÉªÉÉ* É´ÉÉ£ÉxxÉ n¶ÉÉ uÉ®É ÉBÉEA MÉA ¶ÉÉvÉ BÉÉEªÉ BÉÉÉ |ÉºiÉiÉ ÉBÉEªÉÉ iÉlÉÉ £ÉÉ®iÉÉªÉ ºÉn£É àÉ <xÉ BÉÉEªÉÉ BÉÉÉ ={ÉªÉÉÉMÉiÉÉ BÉÉÉ ®JÉÉÉBÉÉiÉ ÉBÉEªÉÉ* +ÉxÉºÉvÉÉxÉ A´É É´ÉBÉÉÉºÉ BÉE ÉxÉàxÉÉãÉÉJÉiÉ FÉjÉÉ àÉ BÉÉÉªÉ SÉãÉ ®cÉ c&

- >óSÉ £É´ÉxÉÉ BÉÉÉ AªÉ®ÉbÉªÉxÉÉàÉBÉE b]É¤ÉºÉ iÉlÉÉ ´ÉÉªÉ |ÉÉiÉ®ÉvÉÉ +ÉÉ£ÉBÉEã{ÉxÉ
- <-É´Éb& ´ÉÉªÉ BÉE |ÉiÉ ºÉ´ÉnxÉ¶ÉÉãÉ £É´ÉxÉÉ BÉE ÉãÉA ABÉÉÉBÉÉiÉ +ÉÉ£ÉªÉÉÉjÉBÉÉEªÉ ºÉàÉÉvÉÉxÉ {ÉBÉEVÉ
- BÉEàÉ >óSÉ £É´ÉxÉÉ BÉE PÉ]BÉÉ iÉlÉÉ BÉãÉÉbMÉ {É® ´ÉÉªÉ £ÉÉ®
- ´ÉÉªÉ £ÉÉ®É BÉE +ÉiÉMÉiÉ PÉ]BÉÉ iÉlÉÉ क्लेडिंग के निष्पादन का मूल्यांकन BÉE®xÉ BÉÉÉ {É®ÉFÉhÉ É´ÉÉvÉªÉÉ
- {ÉÉ+ÉÉbÉ BÉÉÉ +ÉlÉ iÉlÉÉ vªÉÉxÉ nxÉ ªÉÉMªÉ É¤Éxn
- É´Éb ¤ÉÉxÉ b¤ÉÉ®VÉ iÉlÉÉ ºÉPÉÉiÉ {É®ÉFÉhÉ ciÉ +ÉxÉ|ÉªÉÉMÉ
- तीव्र हवाओं का जलवायु विज्ञान
- ´ÉÉªÉ£ÉÉÉ®É {É® +ÉÉºÉ-{ÉÉºÉ BÉE £É´ÉxÉÉ BÉÉÉ cºiÉFÉ{É |É£ÉÉ´É
- वर्षा – वायु प्रवृत्त तथा स्टेकेबल्स के शुष्क केबल वाइब्रेशन
- £É´ÉxÉÉ àÉ +É´ÉàÉnxÉ iÉlÉÉ +ÉÉBÉEãÉxÉ iÉBÉExÉÉBÉE
- |É£ÉÉ´É FÉjÉ àÉ BÉEàÉVÉÉ® ºÉ®SÉxÉÉ+ÉÉ का एयरोडायनेमिक भार तथा अनुक्रिया
-]É<{ÉExÉ ´ÉÉªÉ +ÉxÉBÉEÉ®hÉ
- ãÉàÉ¤ÉÉ vÉ®É BÉE {ÉãÉÉ BÉÉÉ àÉÉxÉÉ]É®MÉ
- +ÉÉ£ÉBÉEã{É ´ÉÉªÉ MÉÉiÉ BÉÉÉ +ÉÉBÉEãÉxÉ
- |É£ÉÉ´ÉÉ nÉ¤É É´ÉiÉ®hÉ BÉÉÉ {ÉcSÉÉxÉ

ºÉàÉÉ{ÉxÉ ºÉàÉÉ®Éc 8 ÉnºÉà¤É® BÉÉÉ +ÉÉªÉÉÉVÉiÉ ÉBÉEªÉÉ MÉªÉÉ* <ºÉ +É´ÉºÉ® {É® |ÉÉ. ªÉÉBÉEªÉÉ iÉàÉ®É,]ÉBÉªÉÉ {ÉÉÉãÉ]ÉBÉxÉBÉE É´É¶´ÉÉ´ÉtÉÉãÉªÉ, VÉÉ{ÉÉxÉ xÉ |ÉÉiÉ£ÉÉÉMÉªÉÉ BÉÉÉ |ÉàÉÉhÉ-{ÉjÉ É´ÉiÉÉ®iÉ ÉBÉEA* +ÉÉ<AºÉb¤ãªÉ< BÉE +ÉvªÉFÉ |ÉÉ. {ÉÉ.bÉ. {ÉÉ® xÉ ºÉàÉÉ®Éc BÉÉÉ +ÉvªÉFÉiÉÉ BÉÉÉ तथा भविष्य में भी इस प्रकार की MÉÉiÉÉ´ÉÉvÉªÉÉ BÉÉÉ +ÉÉ´É¶ªÉBÉEiÉÉ {É® VÉÉ® दिया। डॉ. अचल मित्तल, पाठ्यक्रम ºÉàÉx´ÉªÉBÉE iÉlÉÉ ´ÉªÉÉÉxÉBÉE, ºÉÉ¤ÉÉ+ÉÉ®+ÉÉ< xÉ ºÉBÉÉÉªÉ ºÉnºªÉÉ, |ÉÉªÉÉVÉBÉÉ (É´ÉªÉÉxÉ iÉlÉÉ |ÉÉtÉÉMÉBÉÉÉ É´É£ÉÉMÉ, ´ÉªÉÉÉxÉBÉE iÉlÉÉ औद्योगिक अनुसंधान परिषद इत्यादि), |ÉºÉ-àÉÉÉbªÉÉ iÉlÉÉ +ÉÉªÉÉVÉxÉ]ÉàÉ BÉÉÉ vÉxªÉ´ÉÉn ÉnªÉÉ*

ºÉBÉÉÉªÉ ºÉnºªÉ A´É |ÉÉÉiÉ£ÉÉÉMÉÉhÉ

Écxní BÉÉªÉ¶ÉÉãÉÉ É®{ÉÉ]

ºÉÉAºÉ+ÉÉ<+ÉÉ®-AxÉ.¤ÉÉ.+ÉÉ®.+ÉÉ<., ãÉJÉxÉ>ó uÉ®É ºÉºlÉÉxÉ BÉE |É¶ÉÉºÉÉxÉBÉE ´ÉMÉ BÉE BÉEàÉÇSÉÉÉ®ªÉÉå ciÉ ABÉE Én´ÉºÉÉªÉ Écxní |ÉÉ¶ÉFÉhÉ BÉEÉªÉ¶ÉÉãÉÉ BÉEÉ +ÉÉªÉÉVÉxÉ 25 {ÉE®´É®É, 2011 BÉEÉ ÉBÉEªÉÉ MÉªÉÉ ÉVÉºÉBÉEÉ =nPÉÉ]xÉ ºÉºlÉÉxÉ BÉE ÉxÉn¶ÉBÉE bÉ. SÉxp¶ÉJÉ® xÉÉ]ªÉÉãÉ xÉ nÉ{É |ÉVV´ÉãÉxÉ BÉE® ÉBÉEªÉÉ* <ºÉ +É´ÉºÉ® {É® gÉÉ धीरज शर्मा, उप निदेशक, राजभाषा, केन्द्रीय उपोष्ण A´É ¤ÉÉMÉ´ÉÉxÉÉ ºÉºlÉÉxÉ, ãÉJÉxÉ>ó xÉ BÉEÉªÉÉãÉªÉÉ {ÉjÉ-व्यवहार के विषय में विशिष्ट जानकारी प्रदान की। <ºÉ BÉEÉªÉ¶ÉÉãÉÉ àÉ ãÉMÉ£ÉMÉ 60 BÉEàÉÇSÉÉÉ®ªÉÉå xÉ £ÉÉMÉ ÉãÉªÉÉ*

ºÉºlÉÉxÉ BÉE ´ÉYÉÉÉxÉBÉE A´É iÉBÉExÉÉBÉEÉ ´ÉMÉ BÉE BÉEàÉÇSÉÉÉ®ªÉÉå ciÉ nºÉ®É ABÉE Én´ÉºÉÉªÉ Écxní |ÉÉ¶ÉFÉhÉ BÉEÉªÉ¶ÉÉãÉÉ BÉEÉ +ÉÉªÉÉVÉxÉ 04 àÉÉSÉ 2011 BÉEÉ किया गया जिसमें संस्थान के डॉ. श्रीकृष्ण तिवारी, ´ÉYÉÉÉxÉBÉE xÉ BÉEàÉÇSÉÉÉ®ªÉÉå BÉEÉ ´ÉYÉÉÉxÉBÉE ãÉJÉxÉ ºÉ ºÉà¤ÉÉxvÉiÉ ¤ÉciÉ VÉÉxÉBÉEÉÉ®É nÉ +ÉÉ® ¤ÉiÉÉªÉÉ ÉBÉE ºÉcÉ ãÉJÉxÉ BÉE ÉãÉA É´ÉYÉÉxÉ àÉ ÉãÉJÉÉ VÉÉxÉ ´ÉÉãÉÉ भाषा सरल होनी चाहिए तथा आम आदमी की ºÉàÉZÉ àÉ +ÉÉxÉ SÉÉÉcA* <ºÉ BÉEÉªÉ¶ÉÉãÉÉ àÉ ãÉMÉ£ÉMÉ 75 BÉEàÉÇSÉÉÉ®ªÉÉå xÉ £ÉÉMÉ ÉãÉªÉÉ*

Écxní BÉEÉªÉ¶ÉÉãÉÉ BÉE +É´ÉºÉ® {É® àÉSÉ BÉEÉ ABÉE o¶ªÉ

bÉ. ¶ÉBÉEÉÉãÉ AxÉ<AºÉA, xÉ< ÉnããÉÉ BÉE {ÉÉãÉÉ SÉxÉ MÉA

bÉ. ¶ÉBÉEÉÉãÉ +ÉcàÉn, ´ÉYÉÉÉxÉBÉE, AxÉVÉÉ+ÉÉ®+ÉÉ<, cn®É¤ÉÉn BÉEÉ Ab´ÉÉxºb ABÉ´ÉÉ{ÉÉ® àÉÉbÉãÉMÉ Ab ÉVÉ+ÉÉº]É]Éº]BÉºÉ BÉE FÉjÉ àÉ àÉci´É{ÉhÉ ªÉÉMÉnÉxÉ BÉE ÉãÉA xÉ¶ÉxÉãÉ Ax´ÉÉªÉ®xàÉ]ãÉ ºÉÉ<ºÉ ABÉEbàÉÉ (AxÉ<AºÉA), xÉ< ÉnããÉÉ BÉE {ÉÉãÉÉ SÉxÉ MÉªÉÉ*

bÉ. ¶ÉBÉEÉÉãÉ +ÉcàÉn xÉ +É{ÉxÉÉ bÉBÉ]É®ãÉ ¶ÉÉvÉ |ÉÉºÉ àÉ A{ãÉÉ<b ÉVÉ+ÉÉº]É]Éº]BÉºÉ {É® ÉBÉEªÉÉ* =xcÉxÉ nÉ |ÉESÉ É´ÉtÉÉÉlÉªÉÉ, ABÉE <®ÉxÉÉ +ÉÉ® ABÉE <ÉlÉªÉÉÉ{ÉªÉÉ< UÉjÉ ºÉÉciÉ 17 bÉBÉ]É®ãÉ lÉÉºÉºÉ BÉEÉ {ÉxÉ´ÉÉFÉhÉ BÉE®xÉ BÉE +ÉãÉ´ÉÉ 30 àÉÉº]® ã´ÉãÉ BÉE UÉjÉÉ BÉEÉ MÉÉ<b ÉBÉEªÉÉ* =xÉBÉE 100 ºÉ +ÉÉvÉBÉE |ÉBÉEÉ¶ÉxÉ àÉ ºÉ +ÉÉvÉBÉEÉ¶É =SSÉ +ÉÉ<A{ÉE ¶ÉÉvÉ {ÉÉjÉBÉEÉ+ÉÉ àÉ |ÉBÉEÉÉ¶ÉiÉ cÉ SÉBÉE c* =xcÉxÉ SÉÉ® {ÉºiÉBÉEÉ +ÉÉ® |ÉÉºÉÉÉbMºÉ BÉEÉ ºÉ{ÉÉnxÉ £ÉÉ ÉBÉEªÉÉ c*

bÉ. +ÉcàÉn **Éº|ÉVÉ®** uÉ®É |ÉBÉEÉÉ¶ÉiÉ **cÉ<bÉÉVÉ+ÉÉãÉÉVÉÉ VÉ®xÉãÉ**BÉE ºÉcºÉ{ÉÉnBÉE ®c c* ´É VÉxÉ®ãÉ +ÉÉ{ÉE BÉEÉàÉBÉEãÉ Ab Ax´ÉÉªÉ®xàÉ]ãÉ É®ºÉSÉ, VÉ®xÉãÉ +ÉÉ{ÉE ºÉÉ<ºÉ]BÉxÉÉãÉÉVÉÉ AVÉBÉE¶ÉxÉ Ab É®ºÉSÉ, A´É VÉ®xÉãÉ +ÉÉ{ÉE cÉ<bÉãÉÉVÉÉ ºÉÉ<ºÉ Ab]BÉxÉÉãÉÉVÉÉ BÉE ºÉ{ÉÉnBÉE àÉbãÉ BÉE ºÉnºªÉ c* <ºÉBÉE +ÉÉiÉÉ®BÉiÉ ´É +ÉÉ<AASÉ BÉEÉ cÉb ®ÉBÉE cÉ<bÉÉVÉ+ÉÉãÉÉVÉÉ {É® ºÉÉ=lÉ-AÉ¶ÉªÉxÉ ®ÉVÉxÉãÉ ´ÉÉBÉEÉMÉ ÖÉ{É BÉE +ÉvªÉFÉ, ªÉxÉºÉBÉEÉ BÉE VÉÉb¤ãªÉAbÉ+ÉÉ< AÉ¶ÉªÉÉ |ÉÉÖÉÉàÉ BÉEÉ º]ÉªÉÉ®MÉ BÉEÉàÉ]É BÉE ºÉnºªÉ c* =xcÉxÉ]àÉÉxÉÉ¶ÉªÉÉ BÉE ÉãÉA ABÉE ´ÉYÉÉÉxÉBÉE |ÉÉiÉÉxÉÉvÉàÉbãÉ BÉEÉ xÉiÉi´É £ÉÉ ÉBÉEªÉÉ*

bÉ. +ÉcàÉn BÉEÉ 1996 àÉ £ÉÉÉiÉBÉE É´ÉYÉÉxÉ àÉ àÉÉºÉ BÉEÉ ªÉ´ÉÉ ´ÉYÉÉÉxÉBÉE {É®ºBÉEÉ®, 2004 àÉ BÉExºÉ ´ÉÉ]® ºÉàÉ{ÉÉÉVÉªÉàÉ, |ÉÉºÉ BÉEÉ <x]®xÉ¶ÉxÉãÉ |ÉÉ<VÉ {ÉÉ® ´ÉÉ]® ºÉÉ<ºÉVÉ +ÉÉ® 2006 àÉ £ÉÉ®iÉ ºÉ®BÉEÉ® BÉEÉ xÉ¶ÉxÉãÉ ÉàÉxÉ®ãÉ +É´ÉÉb |ÉÉ{iÉ c+ÉÉ* =xcÉxÉ àÉJªÉ ºÉôÉ{É ºÉ ¤ÉÉ+ÉÉ®VÉÉAàÉ, |ÉÉºÉ BÉE ºÉÉlÉ 1999 àÉ AxÉVÉÉ+ÉÉ®+ÉÉ< àÉ |ÉESÉ ºÉ]® {ÉÉÉ® ÖÉÉ=b´ÉÉ]® É®ºÉSÉ (+ÉÉ<A{ÉÉºÉÉVÉÉ+ÉÉ®) ºlÉÉÉ{ÉiÉ ÉBÉEªÉÉ +ÉÉ® ÖÉÉ=b ´ÉÉ]® cÉ<bÉãÉÉVÉÉ {É® +ÉxÉBÉE IFCPAR, ªÉxÉºBÉEÉ, ACIAR, ANR, EC +ÉÉ® IAEA द्वारा अनुदानित अन्तरराष्ट्रीय परियोजनाओं का xÉiÉi´É ÉBÉEªÉÉ*

राष्ट्रीय विज्ञान संचार एवं सूचना स्रोत संस्थान (निस्केयर), डॉ. के.एस. कृष्णन मार्ग,
नई दिल्ली-110012 के लिए दीक्षा बिष्ट द्वारा मुद्रित एवं प्रकाशित, निस्केयर प्रेस द्वारा मुद्रित।
संपादकः दीक्षा बिष्ट; सह संपादकः विनीता सिंघल; अनुवादः मीनाक्षी गौड़; डिजाइन एवं ले +ÉÉ>ó]& ºÉ®ãÉÉ nkÉÉ; कम्पोजिंगः कृष्णा
{ÉEÉxÉ& 25848702, 25846301, 25846303, 25842990, 25846304-7/361 OÉÉàÉ& PUBLIFORM. New Delhi; {ÉEBÉºÉ& 25847062
<-àÉãÉ& deeksha@niscair.res.in ´É¤ÉºÉÉ<]& http://www.niscair.res.in {ÉÉjÉBÉEÉ |ÉÉ{iÉ xÉ cÉxÉ BÉEÉ ÉºlÉÉiÉ àÉ {ÉEÉxÉ xÉ. 25841647 {É® ºÉà{ÉBÉE BÉE®